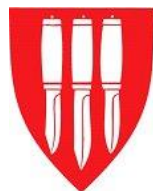

Sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2025-2029

Gjerstad kommune

- best når det gjelder!

Vedtatt av kommunestyret i Gjerstad, 23.10.2025, sak 25/66

Innhold

1.0 INNLEDNING	4
1.1 Bakgrunn for planen	4
1.2 Sektorplan	4
1.3 Formål med planen	4
2.0. KOMMUNENS IDRETTS- OG FRILUFTSLIVSPOLITIKK	5
2.1. Hovedmål og frivillighetspolitikk	5
2.2. Delmål	5
2.3. Strategier og tiltak	6
3.0 MEDVIRKNING OG PROSESS	7
4.0 NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER	7
5.0 FORHOLD TIL KOMMUNEPLANEN I GJERSTAD	12
6.0 DEFINISJONER	13
6.1. Idrettsanlegg	13
6.2. Anlegg for friluftsliv	13
7.0 UTVIKLINGSTREKK I KOMMUNEN	14
7.1. Generelle utviklingstrekk	14
7.2 Medlemstall	14
7.3 Folketallsutvikling	16
7.4 Folkehelseprofil	18
7.5 Oppvekstprofil	19
8.0 EVALUERING AV FORRIGE PLAN	19
8.1 Måloppnåelse	19
9.0 BESKRIVELSE AV NÅ-SITUASJONEN	20
9.1 Tilbud sport, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv	21
9.2 Oversikt over eksisterende anlegg	22
9.3 Anlegg i nabokommunene	26
10.0 ANALYSE AV AKTIVITET OG ANLEGG	27
10.1 Forhold som er avgjørende for aktivitetsbehov	27
10.2 Aktivitetstilbud	27
10.3 Anleggsbehov og -tilbud	28
10.3.1 Skianlegg	28
10.3.2 Baneanlegg	28
10.3.3 Svømme-/badeanlegg	29
10.3.4 Kart	29
10.3.5 Nærmiljøanlegg	30
10.3.6 Skyteanlegg	30

10.3.7 Anlegg for motorsport	31
10.3.8 Anlegg for sykkel sport	31
10.3.9 Anlegg for friluftsliv	32
10.3.10 Isanlegg	33
10.3.11 Idrettshall	33
11.0 HANDLINGSPLAN FOR ANLEGG OG ANNEN VIRKSOMHET.....	34
11.1 Prioritering av anlegg	34
11.2 Konkrete anleggsbehov fremover	34
11.3 Aktivitetsskapende tilbud 2025	35
12.0 DRIFTS- OG VEDLIKEHOLDSMODELL	36
12.1 Dagens modell	36
12.2 Ny avtale.....	36

1.0 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for planen

Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er et område som engasjerer mange mennesker på fritiden, og det er et viktig tema i folkehelsearbeidet. Det kreves aktiv samfunnsplanlegging for å ivareta disse interessene i arealforvaltningen. Planen skal fungere som et politisk styringsdokument, og som et bidrag inn i arbeidet med å nå samfunnsmessige og idrettspolitiske mål.

Denne planen bygger på aktuell lovgivning, tidligere utarbeidet sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet og nasjonale og regionale føringer. Se kap. 4.0 nedenfor.

1.2 Sektorplan

Ifølge retningslinjer fra Kulturdepartementet står kommunene nå fritt til å velge form og organisering av plan for idrett og fysisk aktivitet. Dette bl.a. for å forenkle saksbehandlingen innenfor feltet. Likevel skal formelle plankrav og bred medvirkning opprettholdes og sikres. Gjerstad kommune ser det som mest hensiktsmessig å utarbeide plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som en sektorplan.

Sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er en plan uten juridisk bindende virkning når det gjelder disponering av arealer. De arealvurderinger som gjøres i planen, må tas inn i kommuneplanens arealdel for å få rettsvirkning.

1.3 Formål med planen

Sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet skal være et politisk styringsdokument for Gjerstad kommune. Den skal inneholde en oversikt over kommunens strategi for anlegg, og ta opp i seg øvrige relevante problemstillinger innen idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

Hovedformålet er at planen skal ha strategier og tiltak som er med og bidrar til økt fysisk aktivitet blant kommunens innbyggere, og derav bedre folkehelsen.

Det skal være samsvar mellom denne planen og kommuneplan med samfunnsdel- og arealdel, samt kommunens handlingsprogram med økonomiplan.

Videre skal planen

- ✓ bidra til å sikre gode anlegg og arealer for idrettsaktiviteter, fysisk aktivitet, friluftsliv, lek og naturopplevelse generelt, men med spesielt fokus på barn og ungdom (iht. rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging)
- ✓ danne grunnlag for tilskudd fra spillemidler
- ✓ gi et avklarende bilde av kommunens og de frie organisasjonenes oppgaver, ansvar og økonomiske forpliktelser
- ✓ virke helseforebyggende for hele kommunens befolkning, og barn og ungdoms oppvekstmiljø

Kommunen har en viktig rolle som tilrettelegger for organisasjoner og enkeltpersoner som ønsker å drive med aktiviteter knyttet til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Det er viktig at alle som ønsker det, uavhengig av forutsetninger, har mulighet til en aktivitet som er tilpasset deres behov og ønsker. Samtidig kan naturen i seg selv, med stigningsforhold og ujevn mark, være begrensende i seg selv, for noen. I slike tilfeller skal kommunen alltid vurdere hva som kan tilrettelegges, og hva som evt. ikke lar seg gjøre. I tillegg er det viktig å sette inn ulike tiltak for å få flere fysisk aktive.

Kommunens engasjement retter seg mot hele befolkningen, men med et ekstra fokus på barn og unge. Det er viktig med oppmerksomhet på aldersvennlighet generelt, og på den gevinst det ligger i å ha mange fysisk aktive i befolkningen. Vi vet at helsegevinsten ved fysisk aktivitet er stor; fysisk, sosialt og mentalt.

2.0. KOMMUNENS IDRETTS- OG FRILUFTSLIVSPOLITIKK

2.1. Hovedmål og frivillighetspolitikk

Hovedmål:

Gjerstads befolkning skal stimuleres til, og ha anledning til å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i sitt nærmiljø basert på egne behov, ønsker, muligheter og ferdigheter.

Idrettspolitikken i kommunen skal understøtte dette gjennom den aktivitetsprofil og de satsingsområder som legges til grunn i planperioden, samt handlingsplanen (kap.11) for bygging av idrettsanlegg i samme periode. Handlingsplanen (kap. 11), skal vise den prioriterte satsingen på anlegg for organisert idrett og anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet i nærmiljøet, i boligområder og ved skoler, samt tilrettelegging av områder for friluftsliv.

Anleggspolitikken bygger på behov som signaliseres via deltakelse i organisert idrett og egenorganisert fysisk aktivitet i kommunen, samt signaler fra lag og foreninger, idretts- og friluftslivsorganisasjoner og sentrale og regionale føringer i idretts- og friluftslivspolitikken.

I løpet av 2025, skal det utarbeides en frivillighetspolitikk i kommunen, i samarbeid med frivillige lag og foreninger og frivilligsentralen. Det blir viktig at sektorplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivt tar opp i seg og følger opp denne politikken, når den blir vedtatt.

2.2. Delmål

- ✓ Anleggene som det satses på, skal stimulere til både organisert og ikke organisert fysisk aktivitet
- ✓ Flest mulig av anleggene skal ha en aktivitetsprofil som passer for barn og unge
- ✓ Anleggene skal være tilgjengelige for alle – lavterskeltilbud

2.3. Strategier og tiltak

- ✓ Fortsette det nære samarbeidet mellom kommunen og lag og foreninger
- ✓ Utvikle et nærmere samarbeid mellom enhetene i kommunen vedrørende fysisk aktivitet
- ✓ Utvikle tettere og mer spisset samarbeid mellom Gjerstad frivilligsentral og andre relevante fagområder i kommunen, samt mellom frivilligsentralen, kommunens andre kulturarbeidere og frivillige lag og foreninger
- ✓ Legge til rette for familieaktivitet
- ✓ Fortsette arbeidet med å legge til rette for etablering av mindre, enkle anlegg i nærmiljøene, spesielt rettet mot lavterskelaktivitet og tilgjengelighet.
- ✓ Videre deltagelse i og satsing på det fylkesinitierte folkehelseprosjektet
- ✓ Reklamere for turkart i Gjerstad som ledd i aktivisering av befolkningen (Ferdsselsåreprosjektet)
- ✓ Legge til rette for dagaktivitet "aktiv på dagtid" med Agder idrettskrets, som samarbeider tett med frisklivscentralen
- ✓ Se på muligheten for statlig sikring av viktige friluftsområder
- ✓ God kontakt med lag og foreninger, blant annet for å bistå i prosess med søknad om spillemidler, friluftsmidler m.m. for aktuelle investeringer
- ✓ Fortsatt medlemskap i Friluftsrådet Sør for å dra nytte av deres tilbud, kompetanse og aktiviteter
- ✓ Bistå med kontakt mot stimenn som har ansvar for vedlikehold av sti- og løypenettet i kommunen
- ✓ Profilere Dagsturhytta; Tjennimellom

3.0 MEDVIRKNING OG PROSESS

For at plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet for Gjerstad skal ha troverdighet og bli det styringsverktøy vi ønsker, må idrettslag, friluftslivsorganisasjoner, velforeninger, innbyggere, politikere og kommuneadministrasjonen få et eierforhold til planen.

Den har vært gjennomgått i ledergruppa, og blitt sendt ut til alle medlemmene i kommunedirektørens ledergruppe, slik at de kan ta den opp i sine enheter og komme med tilbakemeldinger.

Planen er sendt ut til aktuelle lag og foreninger, samt til faggrupper og enhetsledere internt i kommunen, med formål om å få innspill til endringer og nye moment/tiltak i planen, før den legges ut på offentlig høring. Frist for innspill 15.01.2025. Kommunen mottok innspill fra følgende:

- Gjerstad Jeger og fiskeforening (GJFF) v/Jostein Vestøl
- Gjerstad idrettslag v/Tallak Olav Gryting og Ånon Ausland
- Havrefjell turlag v/Ole Jacob Bråten
- Kommuneoverlegen og kommunepsykologen i Gjerstad

Innspillene er i stor grad implementert i planen.

I forbindelse med den offisielle høringen fikk kommunen innspill fra følgende fem aktører:

- Gjerstad jeger og fiskeforening (GJFF) v/Jostein Vestøl
- Agder Idrettskrets
- Agder fylkeskommune
- Olav Brokeland (stimann/privatperson)
- Gjerstad Idrettslag v/Ånon Ausland

Innspillene er i stor grad innarbeidet i planen.

Arbeidsgruppa som har jobbet med planen er:

- Gøran Brovig Olsen
- Rebecca Egeland
- Frode Lindland
- Tonje Berger Ausland

Ellers har det vært konferert med andre innad i kommunen ved behov.

Ungdomsrådet, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne/personer med funksjonsnedsettelse og elderrådet, er forelagt planen i mai 2025, for å kunne komme med sine innspill, før planutvalget får den for vedtak om å legge den ut til offentlig ettersyn i fire uker. Planen ble justert så godt det lot seg gjøre, i tråd med innspill fra rådene.

Planarbeidet er lagt opp etter bestemmelsene i Plan- og bygningsloven (PBL). Behov for rullering avgjøres gjennom kommunal planstrategi, som utarbeides i forbindelse med nytt kommunestyre hvert 4. år. Vi har derfor valgt å ikke sette noen tidsramme for planen. Den gjelder til evt. vedtak om rullering/revidering i planstrategien.

Denne sektorplanens handlingsplan (kap. 11), som har et 4-års perspektiv, ajourføres hvert år sammen med kommunens overordnede handlingsprogram m/handlingsdel og budsjett.

4.0 NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER

Ansvar for idrett og fysisk aktivitet er delt på flere departementer:

- Folkehelse, helsefremmende og forebyggende arbeid: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Idrett: Kultur- og likestillingsdepartementet.
- Friluftsliv: Klima- og miljødepartementet.
- Aktivitet i skolen: Kunnskapsdepartementet.

En lokal plan vil være påvirket og underlagt føringer og rammer fra nasjonale planer og målsettinger, andre regionale planer, og ulike strategier innenfor temaene den berører. Dette kapittelet redegjør for de mest sentrale planene og føringene som ligger til grunn for utarbeidelse av planen.

I følge SSB er den norske befolkningen sett under ett, blant de minst fysisk aktive i Europa (bare «slått» av Belgia). Dette til tross for at Norge er landet i Europa som har definert mest fritid. Utviklingen har gått i negativ retning de siste årene. Men ifølge folkehelsereporten 2023, er norske barn og ungdom mer fysisk aktive enn tilsvarende grupper i andre Europeiske land (Steene-Johannessen, 2020), noe som gir håp.

Ifølge folkehelsereporten 2023, kan for lite fysisk aktivitet og for mye stillesitting øke risikoen for hjerte- og karsykdom, kreft og type 2-diabetes. *«Fysisk aktivitet fremmer helse i alle aldersgrupper, og kan medvirke til å forebygge og behandle mer enn 30 sykdommer»*. Gjennom planleggingen kan det legges gode rammer for økt aktivitet i befolkningen, men vi har dessverre for lite kunnskap om hvordan vi bør gå fram for å øke aktivitetslysten og aktivitetsnivået, spesielt hos de som er lite aktive. *«Dersom vi får jevnet ut forskjellene i befolkninga når det gjelder fysisk aktivitet, kan det trolig bidra til å jevne ut sosiale forskjeller i livsstilssykdommer»* (Folkehelsereporten, 2023).

Friluftsliv fremmer helse og trivsel og gir naturopplevelser, rekreasjon og anledning til sosialt samvær. Alle bør derfor ha tilgang til grønne nærområder, parker og friluftsområder med god kvalitet.

Tilgjengelighet til større naturområder og tilrettelegging for ferdsel i jordbrukslandskap er også viktig. Gang- og sykkelveger og stier gjør det lettere å være fysisk aktiv i hverdagen, og sikrer samtidig trygg og miljøvennlig ferdsel.

Gode nærmiljøer og muligheter til å utøve fritidsaktiviteter er nødvendig for å sikre barn og ungdom gode levekår, utviklingsmuligheter og trygge oppvekstmiljø. Barn og unge har rett til å delta og ha innflytelse i planarbeidet for å kunne påvirke utformingen av sitt eget oppvekstmiljø

Følgende dokumenter/lovverk gir føringer for denne planen:

Nasjonale føringer:

- [FNs bærekraftsmål](#)
- [Lov om folkehelsearbeid](#) (Folkehelseloven) (2011, sist endret 2024)
- [Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging](#) (1995, strukturendring 2019)
- [Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne](#) (Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) (2008, sist endret 2014)
- [Meld. St. 27 \(1996-1997\)](#) Om statens forhold til frivillige organisasjoner
- [Meld. St. 39 \(2000-2001\)](#) Friluftslivet, en vei til høyere livskvalitet
- [Meld. St. 20 \(2006-2007\)](#) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller
- [Meld. St. 47 \(2008-2009\)](#) Samhandlingsreformen – rett behandling, på rett sted, til rett tid
- [Meld. St. 26 \(2011-2012\)](#) Den norske idrettsmodellen
- [Meld. St. 18 \(2015-2016\)](#) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet
- [Meld. St. 8 \(2018-2019\)](#) Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida (Kulturmeldinga)

- [Meld. St. 10 \(2018-2019\)](#) *Frivilligheta – Sterk, sjølvstendig, mangfaldig* (Den statlige frivillighetspolitikken)
- [Meld. St. 8 \(2022-2023\)](#) *Menneskerettar for personar med utviklingshemming – det handlar om å bli høyrte og sett*
- [Meld. St. 15 \(2022-2023\)](#) *Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar*
- [Statlig idrettspolitik inn i en ny tid. Rapport fra Strategiutvalget for idrett](#) (2016)
- Nasjonal [handlingsplan for friluftsliv](#) (2018)
- [Ny anleggspolitikk](#) (2019, sist endret 2020)
- [Nasjonal idrettsstrategi: Sterkere tilbake – en mer inkluderende idrett](#) (2021)
- [Fritidserklæringen](#) (2022)
- [Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029](#) *Sammen for aktive liv*
- [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023](#)

(Listen er ikke uttømmende)

Av regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027, kan en trekke fram følgende perspektiver som er særlig relevante for idrett, friluftsliv og folkehelse:

Kap. 1 Innledning

- *“...viktig at fylkeskommunene og kommunene bidrar til gode rammebetingelser for privat næringsliv og frivillig sektor”.*

Kap. 3 Trygge og inkluderende lokalsamfunn

- *“Tilrettelegging for fysisk aktivitet er nasjonale hensyn som skal ivaretas i planleggingen. God tilgang til nære naturområder har vist seg særlig viktig i arbeidet med å bidra til økt fysisk aktivitet. Slike områder bidrar også til god folkehelse gjennom naturopplevelser”.*
- *“....sikre møteplasser og fellesarenaer....Gater, plasser, fellesarealer, parker, grøntområder, parselhager, skolehager og gang- og sykkelforbindelser er viktig infrastruktur for både fysisk aktivitet, dyrking av mat og fellesskap. Kommunene har et særlig ansvar for å sikre lett tilgjengelige arealer til opphold og aktivitet for barn og unge, eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne”.*
- *“Folkehelseloven pålegger kommunen å legge til rette for samarbeid med frivillig sektor i planleggingen. Frivilligheten utfører en rekke viktige samfunnsoppgaver, understøtter det offentlige tjenestetilbudet og bidrar til levende lokalsamfunn”.*
- *“Et variert og inkluderende kulturliv bidrar til å skape levende lokalsamfunn og et godt liv for den enkelte. Kunst og kultur, idrett og øvrig frivillighet bidrar til sosiale fellesskap og gjør lokalsamfunn mer attraktive. Det er viktig at det i planleggingen avsettes tilstrekkelige arealer for kulturutøvelse, idrett og øvrig frivillighet, og at disse behovene ses i sammenheng. Frivilligheten har behov for tilgang til kommunale og fylkeskommunale bygg, og både profesjonelt og frivillig kulturliv har behov for egnede lokaler til kulturaktivitet. Idrettsaktivitet i lokalsamfunnene forutsetter utbygging av idrettsanlegg til både organisert idrett og egenorganisert fysisk aktivitet. Vurdering av sambruk, flerbruk og planlegging, oppgradering og utvikling av lokaler for frivillig aktivitet er en forutsetning for varierte møteplasser og tilbud lokalt”.*
 - Regjeringens forventninger knyttet opp mot disse punktene, ligger i forventning nr. 25 og 30:
 - *“Det settes av tilstrekkelige arealer av god kvalitet til grønnstruktur, uterom og møteplasser som stimulerer til fysisk aktivitet, naturopplevelse og sosialt fellesskap, samtidig som byer og tettsteder utvikles gjennom fortetting og transformasjon.”*
 - *“Det legges til rette for kultur, kunst, idrett og frivillighet i planleggingen og settes av tilstrekkelige arealer til kultur- og idrettsformål”.*

Kap. 4 Velferd og bærekraftig verdiskaping

- *“Helhetlig planlegging er nødvendig for å sikre ressursgrunnlaget for utvikling av natur- og kulturbaserte næringer som landbruk, reindrift, fiskeri og reiseliv”.*
- *“Sammenhengende grønnstrukturer bidrar til å ivareta disse funksjonene, og gir mulighet for naturopplevelser, rekreasjon og friluftsliv i nærmiljøet... Kulturmiljø kan også tilrettelegges slik at det stimuleres til friluftsliv og fysisk aktivitet”.*
- *“Det er viktig at kommunene bruker planleggingen aktivt for å sikre likestilt tilgang til kultur- og fritidstilbud, grøntområder, parker og gode transportforbindelser. Friluftslivsaktiviteter bidrar til bedre folkehelse, og for å oppnå høy friluftslivsdeltakelse i alle grupper av befolkningen bør kommunene planlegge for et variert nettverk av turstier og turveier”.*

Kap 5 Klima, natur og miljø for framtida

- *“Helhetlig og langsiktig planlegging er nødvendig for å unngå negativ påvirkning på naturmangfoldet og friluftslivsinteresser fra bitvis nedbygging og for å ivareta kulturmiljøet...viktig å ha god kunnskap om landskapet og friluftslivsområdene i kommunen”.*

Regjeringens forventninger knyttet opp mot dette, ligger i forventning nr. 53 og 56:

- *“Viktig naturmangfold, jordbruksareal, vannmiljø, friluftslivsområder, overordnet grønnstruktur, kulturmiljø og landskap kartlegges og sikres i planleggingen. Samlede virkninger av eksisterende og planlagt arealbruk vektlegges”.*
- *“Regionale og kommunale planer legger til rette for en bærekraftig utvikling i fjell og utmark. Utbyggingen avgrenses mot sammenhengende natur- og friluftslivsområder og viktige områder for landbruk, reindrift og andre næringer, blant annet gjennom langsiktige utbyggingsgrenser”.*

Folkehelseloven (2012) er relevant for kommunenes arbeid med helse, idrett og friluftsliv. Formålet med loven er å fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse. Kommunen kan oppnå bedre folkehelse ved å tilrettelegge lokalsamfunnet for mer fysisk aktivitet gjennom idrettsanlegg, tur-, gang-, og sykkelveier, sikring av stikkveier/ snarveier ved utbygging med mer.

Med folkehelseloven ønsker en også å utjevne sosial ulikhet. Sosial tilhørighet bidrar til god helse. Kommunen må være oppmerksom på betydningen av uformelle sosiale møteplasser og kulturlivet som sosial inkluderingsarena. Friluftsområder, idrettsarenaer osv. er gode eksempler på sosiale møteplasser.

Regionale føringer:

- Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034
- Regionplan Agder 2030 (2024)
- Regional plan for mobilitet 2023-2033
- Idrettens anleggsplan for Agder 2020-2024

Fylkeskommunen har gjort sin regionale planstrategi digital, og knyttet den opp mot Regionplan Agder 2030; [RPA 2030 – regional planstrategi](#). Den er fordelt på 11 tema. Folkehelsestrategien for Agder 2018-2025, er vedtatt opphevet, da folkehelse ivaretas i regionplan 2030.

Regionplan Agder (2030) definerer fem hovedsatsingsområder for utviklingen av Agder-regionen. Innenfor tre av hovedsatsingsområdene; ‘Attraktivt og miljøvennlig Agder’, ‘Utdanning, kompetanse og deltakelse’ og ‘Kultur’, er det tiltak som bygger opp under satsingen på idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

Innenfor satsingsområdet, "Attraktivt og miljøvennlig Agder" defineres tiltak for å oppnå bedre levekår gjennom en helhetlig boligpolitisk planlegging, blant annet:

- *Agder er et aktivitetsvennlig samfunn med nærmiljøer, sosiale møteplasser og friluftslivsområder som bidrar til at flere er mer fysisk aktive.*

Innenfor satsingsområdet, "Utdanning, kompetanse og deltakelse" defineres flere tiltak for å oppnå bedre levekår gjennom helsefremmende arbeid:

- *Agder er et aktivitetsvennlig samfunn med nærmiljøer, sosiale møteplasser og friluftslivsområder som bidrar til at flere er mer fysisk aktive.*
- *Innbyggerne i Agder har bedre helse og livskvalitet, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn.*
- *Barn og unge i Agder har like muligheter til å leve gode liv og det er etablert modeller for helsefremmende og forebyggende arbeid.*

Innen satsingsområdet "Kultur" nevnes blant annet:

- *Alle innbyggere har tilgang på gode arenaer for kultur, idrett og fysisk aktivitet i nærmiljøet, der de kan oppleve et bredt spekter av tilbud, fellesskap og aktivitet.*

Regional plan for mobilitet 2023-2033 har som overordnet mål å gjøre reisen enkel, trygg og grønn. Trygge gang- og sykkelveier, spesielt i områdene rundt skolene og et bedre kollektivtilbud til barn og unge skal prioriteres. Skal vi oppnå økt fysisk aktivitet i befolkningen er det avgjørende at flere går og sykler til jobb, skole og andre aktiviteter.

Mobilitetsplanen og plan for fysisk aktive liv er dermed tett knyttet til hverandre. Et bedre kollektivtilbud som senker barrierene for å delta på aktivitet er også avgjørende. Utbygging av gang og sykkelveier, trafikk sikkerhet og utvikling av kollektivtilbudet ivaretas i mobilitetsplanen. Plan for fysisk aktive liv vil ivareta at anleggene plasseres der det er bygd ut gang- og sykkelveier og et utviklet kollektivtilbud og omhandle hva uteområdene på skolene og i nærmiljøene skal inneholde for å skape aktivitet.

I Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034 er hovedgrepet å styrke satsingen på tilrettelegging for økt fysisk aktivitet i nærmiljøet, gjøre det enklere for innbyggerne å bli mer fysisk aktive og stimulere til økt aktivitetsnivå hos de minst fysisk aktive, eller de som opplever barrierer for deltakelse.

Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034 har visjonen: «Fysisk aktive liv i Agder – flere, oftere, nærmere», og målet er: «Agder er et aktivitetsvennlig samfunn med nærmiljøer, sosiale møteplasser og friluftslivsområder som bidrar til at flere er mer fysisk aktive.» Målet skal nås gjennom delmål innenfor områdene:

- Samarbeid om økt fysisk aktivitet
Delmål: «Andelen av befolkningen som oppfyller helsemessige anbefalinger om fysisk aktivitet, er økt med 15 prosentpoeng».
- Inkludering og reduksjon av barrierer for å være fysisk aktiv
Delmål: «Alle kommunene i Agder har aktivitetsfremmende lavterskeltilbud, og praktiserer gratisprinsipp for bruk av offentlige anlegg og lån av utstyr». («Aktiv på dagtid» er bl.a. nevnt her, som en strategi for å nå delmålet).
- Kunnskap om idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
Delmål 1: «I Agder er det god oversikt over idrettsanlegg, friluftslivsområder og den fysiske aktiviteten i befolkningen».

Delmål 2: «I Agder er det god oversikt over hvordan uteområder i barnehager, skolegård og i nærmiljøet rundt er tilrettelagt og utformet for lek og fysisk aktivitet».

- Informasjon og formidling om mulighetene for å være fysisk aktiv

Delmål: «Befolkningen i Agder har god kjennskap til fordelene av fysisk aktivitet og mulighetene for å være fysisk aktiv i nærmiljøet».

- Bruk av tilskudd og økonomiske virkemidler

Delmål: «Tilskuddsmidler har bidratt til betydelig økning i aktiviteter, anlegg og arealer som gir fysisk aktivitet i nærmiljøet».

- Aktivitetsfremmende arealplanlegging

Delmål: «Arenaplanlegging bidrar til at befolkningen i Agder har god tilgang på anlegg, friluftslivsområder og nærmiljø som stimulerer til økt fysisk aktivitet hele året».

- Utvikling av idrettsanlegg og friluftslivsområder

Delmål: «Utvikling av idrettsanlegg og friluftslivsområder skjer på en bærekraftig måte, og legger til rette for at flere blir mer fysisk aktiv i sitt nærmiljø».

Andre føringer:

- Idrettspolitisk dokument (NIF) *Tingperioden (2015-2019)*
- Langtidsplan for norsk idrett (NIF) *"Idretten vill!" (2023-2027)*

Det er lange tradisjoner for samarbeid mellom frivillig og offentlig sektor. Frivillige organisasjoner bidrar til levende lokalsamfunn og er viktige støttespillere i folkehelsearbeidet. Frivillige organisasjoner oppfordrer til deltakelse og engasjement og fremmer sosial tilhørighet, utvikling, og solidaritet. Tilbud fra frivillige organisasjoner bidrar til å skape gode oppvekst- og ungdomsmiljø. Barn og unge får styrket følelsen av å bety noe, og lærer å forholde seg til andre på en demokratisk måte. Organisasjoner fungerer da som sosialisering- og læringsarena.

Funn fra [rapport om fysisk inaktive voksne](#) (2009) i Norge indikerer at det bør være mulig å rekruttere flere til regelmessig fysisk aktivitet ved å ha tilbud om aktivitet i nærheten av folks bosted. Tilbudene må være fleksible, tilpasset folks fysiske form, bevegelsesmuligheter og alder.

5.0 FORHOLD TIL KOMMUNEPLANEN I GJERSTAD

I gjeldende kommuneplan er det satt opp fire hovedsatsingsområder:

- Helse og omsorg
- Oppvekst og utdanning
- Senterutvikling
- Befolkningsutvikling

Det er også innarbeidet noen fokusområder i samfunnsdelen, som skal gjennomsyre alle hovedsatsingsområdene, alle planer og alle valg som tas i kommunen, og som er viktige bærere for å nå FNs bærekraftsmål:

1. Tema og områder som er sektorovergripende og altomfattende, og som er styrt av lovverk og statlige retningslinjer;
 - folkehelse (sosial bærekraft)
 - klima- og miljø
 - naturhensyn
2. Tema og områder som kommunen ønsker skal være i fokus når vi planlegger og gjennomfører, ut ifra kommunens politiske vedtak, levekårsindikatorer, folkehelseprofil og oversiktsdokument;

- levekår, trivsel og sosial utjevning
- balansert befolkningssammensetning - demografifokus
- digitalisering
- strategisk bolig-, hytte- og funksjonsplassering
- innovasjon

Disse satsingsområdene m/fokusområder legger det til rette for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

Dessuten har vi løftet bærekraftsmål 17 «Samarbeid om å nå målene», da vi ser det som en forutsetning for å klare å få til den utviklingen vi ønsker. Dette innebærer også frivillig sektor, som er en viktig og i mange tilfeller, avgjørende ressurs for arbeidet med idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

De prioriterte anleggene i denne planen vil i hovedsak komme frem i kommunens handlingsprogram med handlingsdel og budsjett, som revideres hvert år.

6.0 DEFINISJONER

6.1. Idrettsanlegg

<u>Anleggstype</u>	forteller hvilke aktiviteter og idretter et anlegg er beregnet for.
<u>Anleggskategori</u>	forteller hvilket geografisk område anlegget skal betjene, beliggenhet i forhold til brukere og hvilken funksjon anlegget skal ha.

Anlegg klassifiseres i følgende kategorier:

<u>Nærmiljøanlegg:</u>	Enkle anlegg for fysisk aktivitet som ligger i eller i direkte tilknytning til boligområder, og som en integrert del av dette. Disse anleggene skal ivareta behovene for lek, trim og friluftslivsaktiviteter for alle aldersgrupper.
<u>Kommuneanlegg:</u>	Mindre kommuneanlegg (lokanlegg) dekker behov for konkurranser etter gjeldende regler på lag- og kretsplan. De kan være felles med skole. Større kommuneanlegg er anlegg som dekker behovet for en eller flere idretter for hele eller en større del av kommunen. Disse anleggene tilfredsstiller kravene for konkurranser på kretsplan og eventuelt for nasjonale konkurranser.
<u>Fylkesanlegg:</u>	Anlegg som skal tilfredsstille kravene for å arrangere NM og/eller dekker spesielle konkurranse/treningsbehov for hele fylket eller en region av fylket. Fylkeskommunen tildeler fylkesanleggsstatus.
<u>Riksanlegg:</u>	Anlegg for en særiddrett med standard for internasjonale mesterskap (EM og VM). Riksanleggsstatus tildeles av departementet.

6.2. Anlegg for friluftsliv

Anlegg, områder og fysisk tilrettelegging for friluftsliv kan klassifiseres ut fra

<u>Bruksformål</u>	dvs. hvilke aktiviteter de er beregnet for.
<u>Beliggenhet</u>	dvs. områdets avstand til hovedtyngden av brukernes bosted, som nærområder i og ved bebyggelsen for daglig bruk og en begrenset del av dagen, dagsutfarts- og ferieområder for heldags- eller flerdagsturer.

Tilsvarende klassifisering av anlegg og områder for idrett og friluftsliv benyttes i denne planen selv om ikke alle er aktuelle for Gjerstad kommune.

7.0 UTVIKLINGSTREKK I KOMMUNEN

7.1. Generelle utviklingstrekk

Landsdekkende undersøkelser viser at befolkningens livsstil og aktivitetsvaner går i en mer fysisk passiv retning, for den voksne befolkning. Folkehelseundersøkelsen fra 2023, viser at dette ikke har endret seg stort.

Det har kommet tilbakemeldinger fra skolene om en klar tendens i retning av mindre fysisk aktivitet blant barn og unge de siste ti årene. Fra Ungdata-undersøkelsen kommer det fram at 71 % av elevene i 5.-7. trinn trente, eller drev med sport minst én gang i uken i 2019. For 2022, er prosentandelen gått ned til 62 %, mens andelen har økt til 80 % i 2025.

Resultatene fra Ungdata-undersøkelsen på ungdomsskolen viser i 2019 (72 %) en sterk prosentvis økning (10%) i fritidsaktivitet-deltakelse, fra resultatene i 2016 (62 % deltakelse). Fra undersøkelsen i 2022, er tallene noe synkende igjen (61 % deltakelse), sett i forhold til 2019. Vi er da tilbake på nivå fra 2016-resultatene. Vi har tenkt at den lille duppen kan skyldes Covid-19-pandemien, men vi ser at resultatene fra 2025 viser en ytterligere nedgang, til 50 % deltakelse blant ungdomsskole-elevene. Det er jentene som utgjør størstedelen av nedgangen i deltakelse. Dog har andelen som trener minst en gang i uka økt for begge kjønn, men spesielt for gutter. Fra 77 til 79 % for jentene fra 2022 til 2025, og fra 76 til 85 % for guttene.

Samtidig er det i henhold til Folkehelseundersøkelsen 2023, indikasjoner på en økende polarisering i når det gjelder fysisk aktivitet i befolkningen. Med det menes at avstanden mellom de aktive og de passive synes å bli større. De aktive blir mer aktive og de passive mer passive.

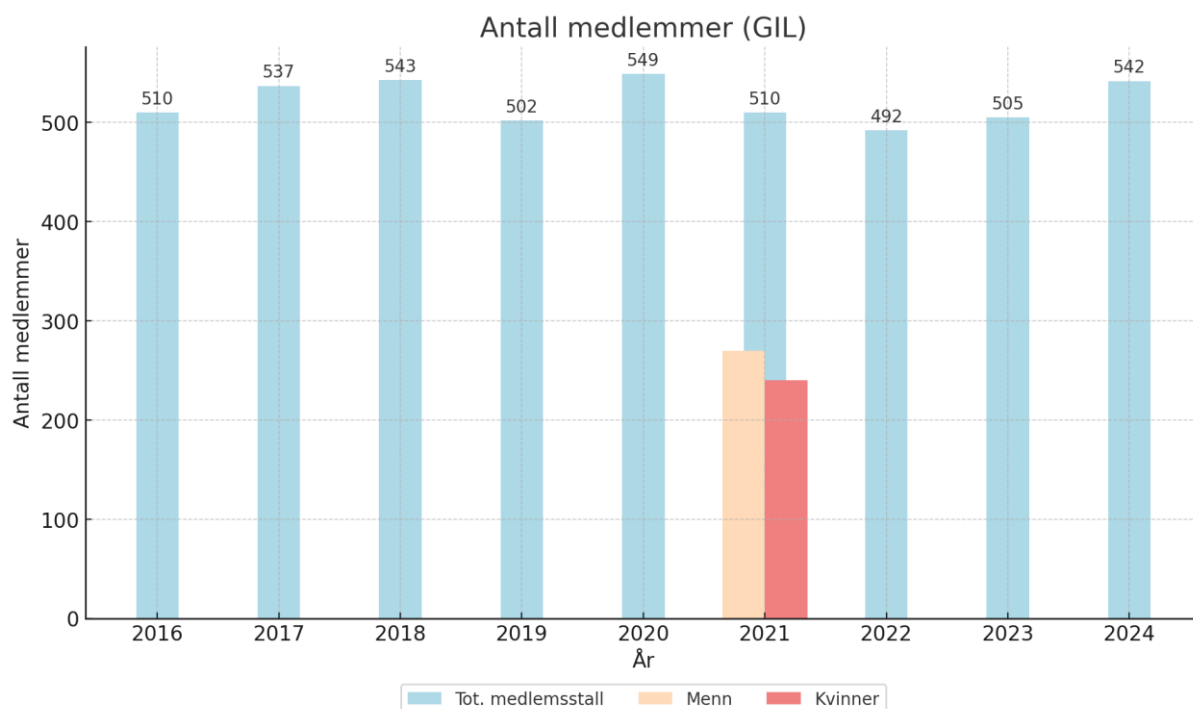
Foreningene som har idretts-, trim- og friluftaktiviteter på programmet, melder om økt oppslutning (se under).

7.2 Medlemstall

Gjerstad Idrettsråd er registrert med følgende lag/foreninger:

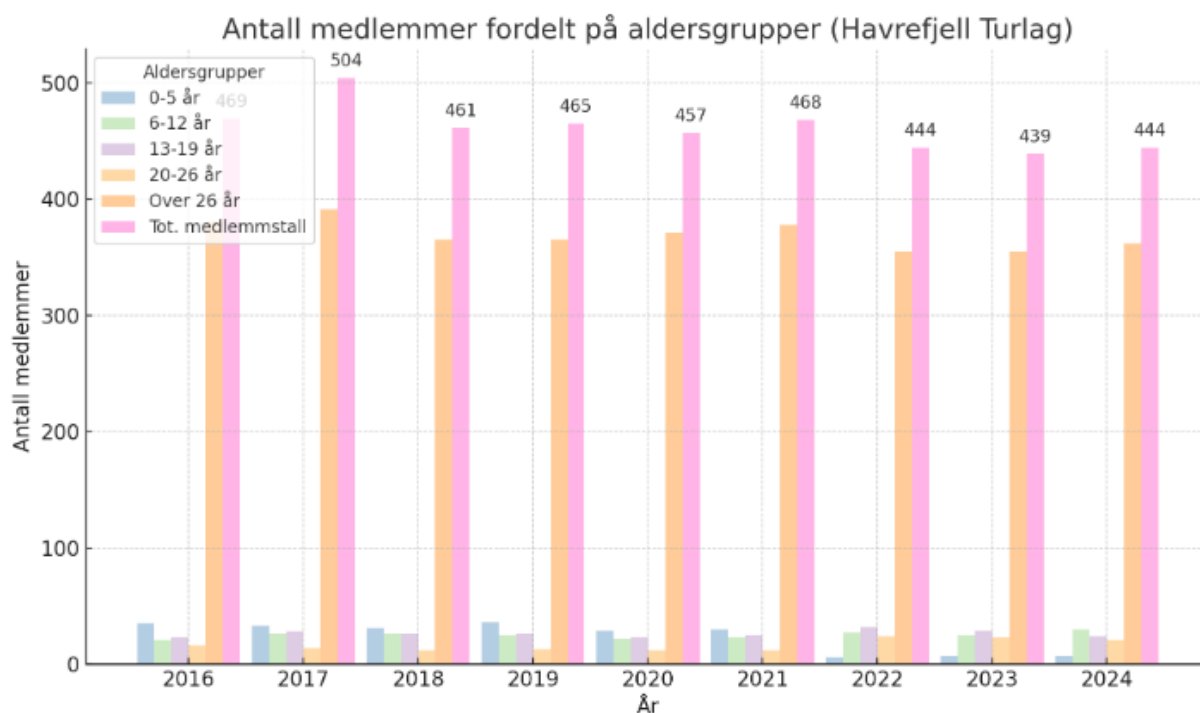
- Gjerstad Idrettslag
- Gjerstad Kickboksing
- Gjerstad Trialklubb

Det er Gjerstad Idrettslag sammen med Havrefjell turlag som har den store overvekten av medlemsmassen tilknyttet friluftsliv og fysisk aktivitet. Til tross for relativt store variasjoner i medlemstallene for perioden 2017-2020, er tallene tilbake på nivået fra 2020, for Gjerstad idrettslag (se figur: *Antall medlemmer*); 542 medlemmer i 2024. Økningen skyldes klatring og sirkeltrening for voksne, som er nye aktiviteter.

Antall medlemmer (GIL)

Havrefjell turlag har følgende utvikling i medlemstall:

Antall medlemmer Havrefjell turlag

Av diagrammet ovenfor, framgår det at Havrefjell Turlag har hatt en negativ trend i medlemsmasse, over tid. Derimot har de hatt en økning på ca. 1 % fra i fjor til i år, og har nå totalt 444 medlemmer. Medlemsutviklingen fra 2022 til 2024 viser en stabilitet i gruppen over 26 år, som utgjør omtrent 80 % av medlemsmassen.

Gjerstad triallubb viser også til en markant økning i medlemstall. Klubben meddeler at de ikke har noe medlemsregister som går tilbake til 2010, men anslår at de den gang hadde 70-80 medlemmer. I 2016 var det registrert 103 medlemmer, og i 2021 ble det registrert 160 medlemmer. Dette utgjør en økning på 64% i medlemsmassen på 5 år.

Gjerstad JFF melder om et stabilt nivå på pluss/minus 250 medlemmer de siste årene.

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
203	203	222	224	250	243	232	247	235	229	233	221	216	217	203
2021	2022	2023	2024											
224	262	257	256											

Antall medlemmer Gjerstad JFF

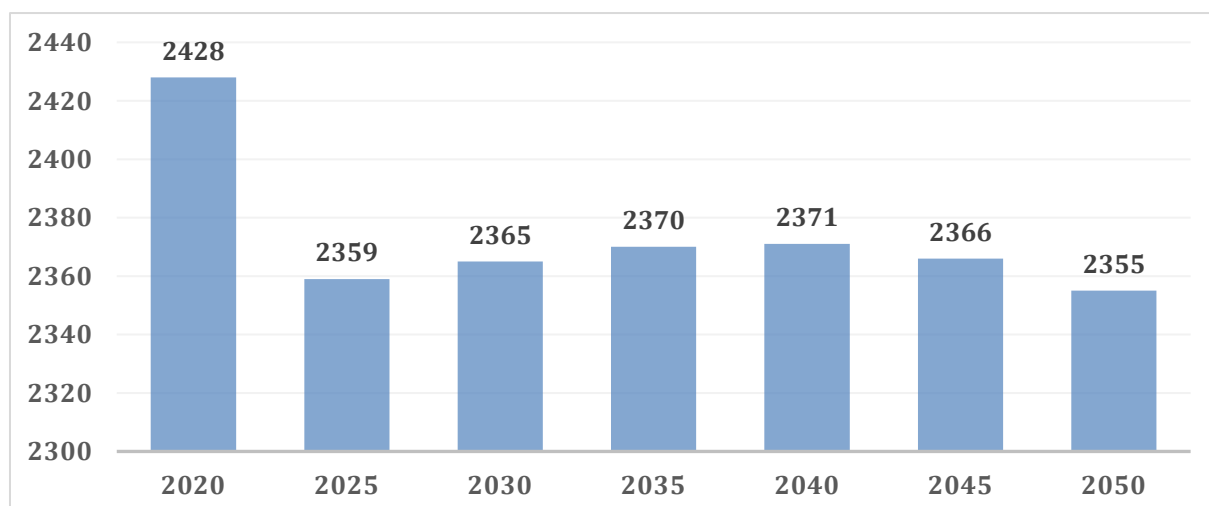
Gjerstad kraftsport har 52 medlemmer, kun kort tid etter åpningen i juli 2021.

Totalt sett for Gjerstad kommune er inntrykket at tilslutningen for lag og foreninger som driver fysisk aktivitet er stabilt eller økende. Årsaker til dette kan være:

- Bedret anleggssituasjon generelt, og ny flerbrukshall ferdigstilt i 2019
- Bedre tilgjengelighet på informasjon på nettsider
- Mer utetid i barnehage og skole, og fokus på lek
- Etablering av "Ung aktiv" i 2017 – kartlegging av fritidsdeltakelse i 3.klasse, med oppfølging av de som ikke deltar på noe, for så å løse dem inn i minst én ønsket fritidsaktivitet
- «Aktivt med» en ordning for å søke støtte til deltakelse på fritidsaktiviteter (oppstart 2020)
- Lokal utlånssentral (oppstart 2019)
- Gjerstad Idrettslag har satt i gang flere aktiviteter, som bl.a. håndball, badminton, klatring og sirkeltrening for voksne.
- Idrettslagets innføring av bedre system for å registrere medlemmer, fra 2015
- Tett og godt samarbeid mellom idrettslaget og Havrefjell Turlag
- Barnas turlag ble startet i 2015
- Nyetableringer som Gjerstad kraftsport og Gjerstad kickboxing

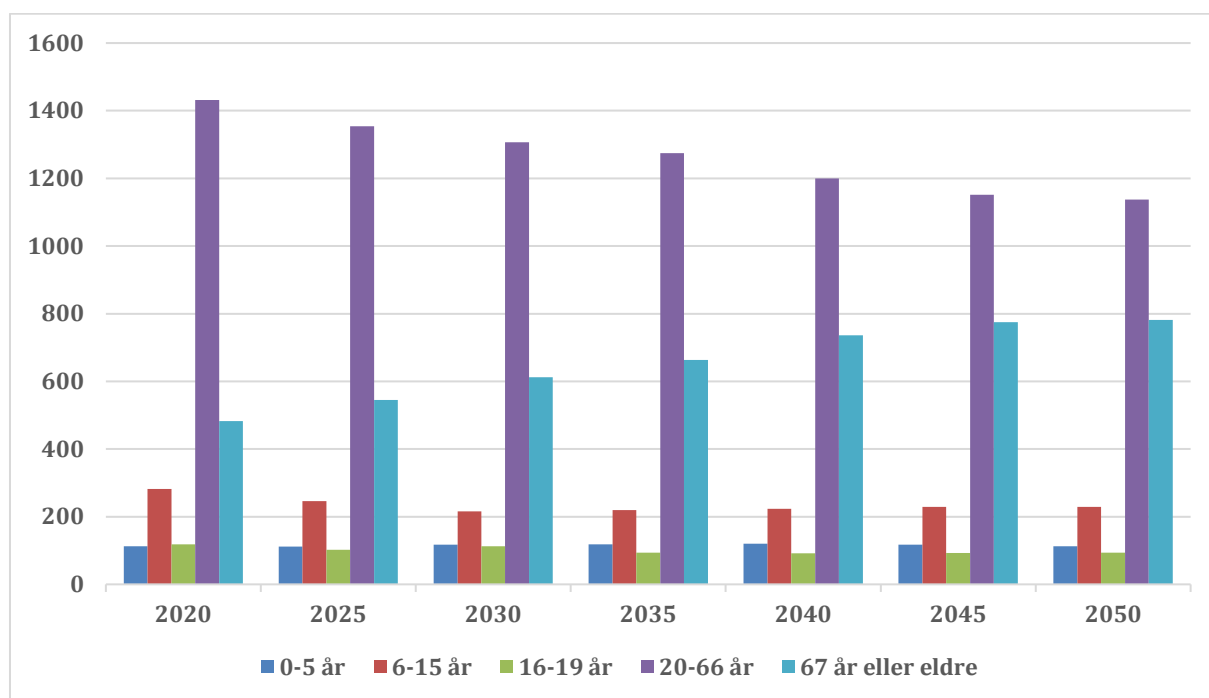
7.3 Folketallsutvikling

Statistisk sentralbyrås framskriving av folketallet tyder på at antall innbyggere vil synke ganske mye fram mot 2025, for så å øke noe fram mot år 2040, og deretter falle igjen mot 2050.

Befolkningsutvikling i Gjerstad (SSB)

Pr. 3. kvartal 2024 er det registrert 2502 innbyggere i Gjerstad. Gjerstad har dermed hatt en økning på 81 personer, fra 3. kvartal 2023 (2421 innbyggere). Dermed stemmer ikke SSBs framskrivning helt, med mindre den kraftige duppen bare er utsatt litt.

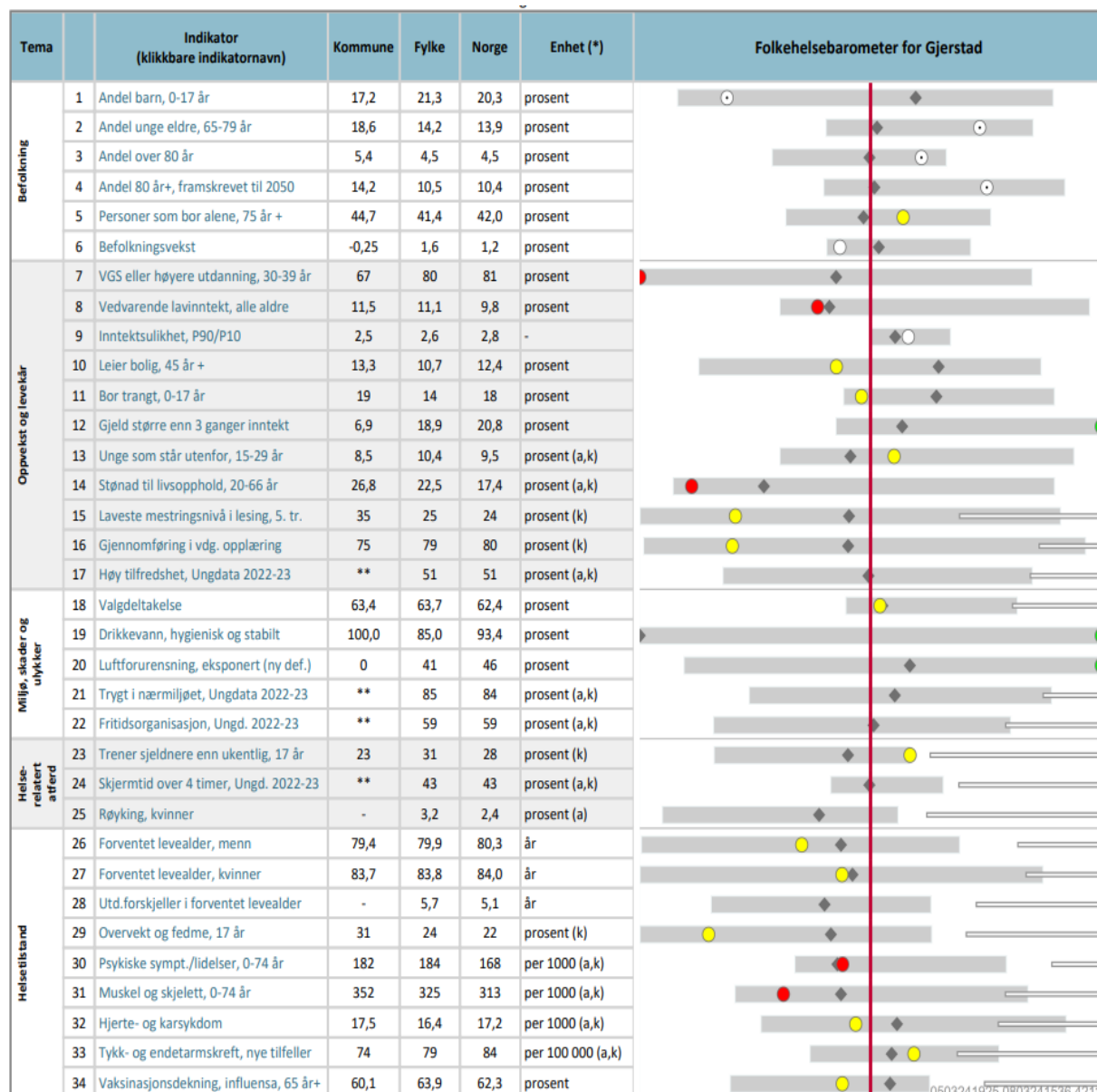
Fremtidig befolkningsutvikling i Gjerstad kommune fordelt på aldersgrupper (SSB)

Diagrammet over viser forventet utvikling fremover i tid for de ulike aldersgruppene i kommunen. Som det framgår i framskrivningene, så vil andelen over 67 år øke, samtidig som andelen i gruppen 20-66 år vil reduseres. Dette er en trend som allerede er i gang.

I 2024 er andelen barn og unge under 19 år i Gjerstad kommune rundt 20,5 %, som er omtrent 2,5 % lavere enn landsgjennomsnittet på 23 %. Framskrivningen av folketallet viser at en kan forvente en liten reduksjon i barnetallet i de nærmeste årene fremover, men så en liten økning mot 2030. Samtidig er Gjerstads andel av befolkningen over 67 år 7% høyere enn landsgjennomsnittet (1. januar 2024, SSB).

7.4 Folkehelseprofil

Folkehelseprofilen for Gjerstad ser slik ut for 2024:

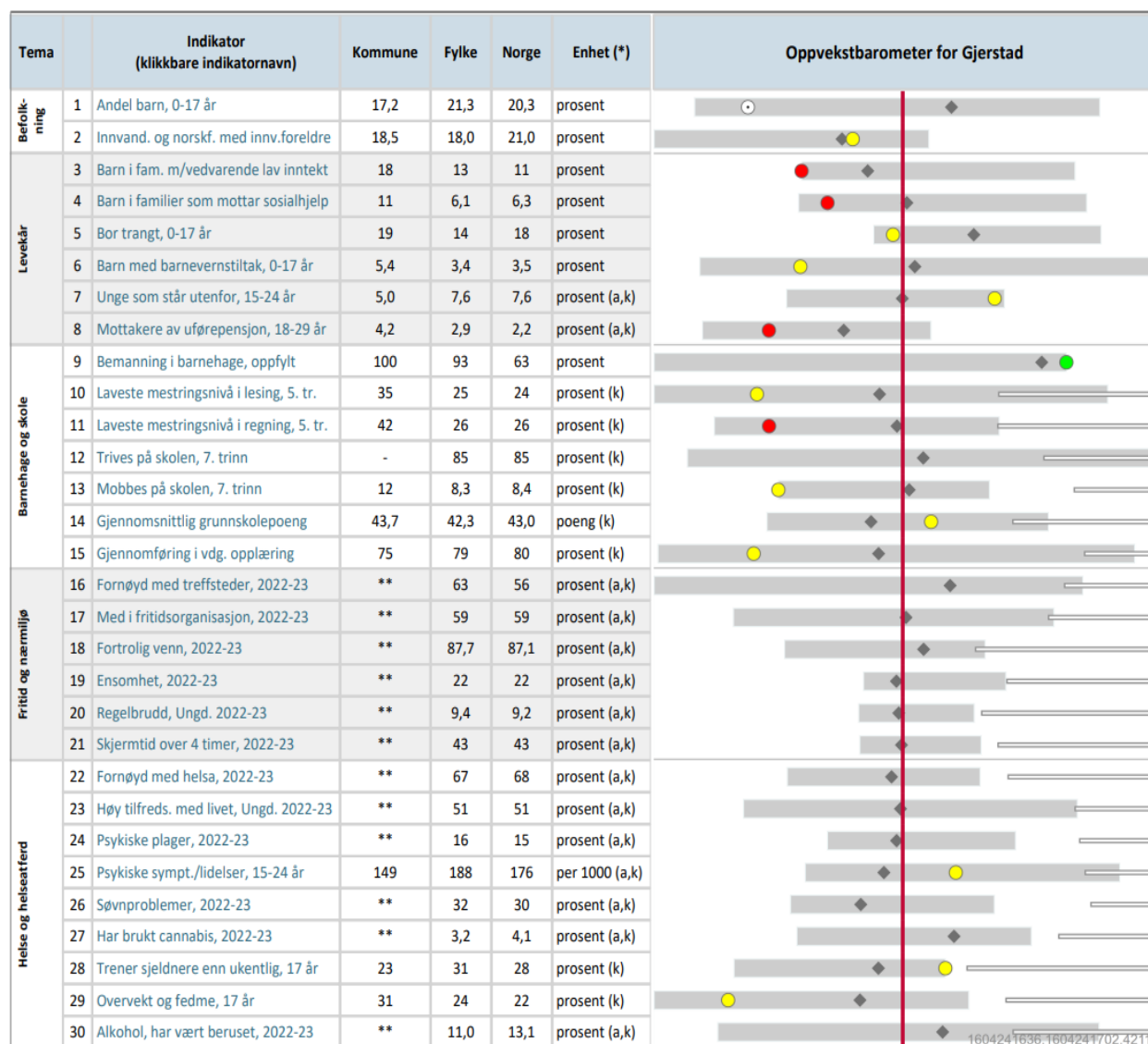
- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- Verdien for landet som helhet
- Variasjonen mellom kommunene i fylket
- De ti beste kommunene i landet

Folkehelsebarometeret viser at kommunen ligger dårligere an enn landsgjennomsnittet på en del parametere, hvor flere av dem som høy grad av familier med vedvarende lavinntekt, høy andel med stønad til livsopphold og høy andel med psykiske plager og muskel og skjelettplager, er med på å påvirke deltakelsen på arenaer for fysisk aktivitet i negativ retning. Dette er beskrevet nærmere i kommunens folkehelseoversikt.

Dette er med på å understreke viktigheten av en god strategi/plan for å bedre folkehelse i kommunen. Det foreligger mange forskningsresultater som viser en tydelig sammenheng mellom fysisk aktivitet og fysisk og psykisk helse.

7.5 Oppvekstprofil

[Oppvekstprofilen for Gjerstad 2024](#), ser slik ut:

Flere av de samme parameterne med røde tall vises i oppvekstprofilen.

8.0 EVALUERING AV FORRIGE PLAN

Gjerstad kommune har tidligere utarbeidet sektorplan for idrett og fysisk aktivitet for perioden 2006-2009, 2010-2013 og sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2017-2020. Handlingsplanen fra sistnevnte sektorplan har blitt revidert årlig. Planen har hele tiden blitt brukt som en rettesnor for anleggsutbyggingen, og den har fungert godt, både som politisk og administrativt styringsverktøy.

8.1 Måloppnåelse

Måloppnåelsen må anses som god i forrige planperiode (se tabell under):

Søknads- år	Anleggsnavn	Anleggsnr	Søkernavn	Tildelt	Kostnader
2024	Solemfetane leirduesti	81172	GJFF	677 000	2 030 875
2023	Vestølheia Skiarena - lagerbygg	80142	Gjerstad idrettslag	248 000	743 000
2023	Torbjørnshall flerbrukshall	73827	Gjerstad kommune	3 500 000	34 006 607
2023	Abel basket og rulleanlegg	78739	Gjerstad kommune	270 000	540 938
2023	Abel klatrenett	78740	Gjerstad kommune	195 000	389 306
2023	Abel aktivitetspark og egenvektstrening	78741	Gjerstad kommune	160 000	320 100
2023	Abel sandvolley og løpebane	78742	Gjerstad kommune	131 000	262 938
2023	Brokelandsheia tursti og gapahuk	78743	Gjerstad kommune	210 000	420 000
2023	Glimmeråsen ballbinge	78744	Gjerstad kommune	300 000	854 059
2023	Enghola ballflate naturgress og basket	78745	Gjerstad kommune	206 000	412 963
2022	Trydal hoppanlegg-K19	79025	Gjerstad idrettslag	300 000	603 300
2022	Trydal hoppanlegg-K19	79025	Gjerstad idrettslag	263 000	525 345
2022	Trydal hoppanlegg-K5 og K10	79024	Gjerstad idrettslag	300 000	621 934
2022	Abel ballflate naturgress	78738	Gjerstad kommune	300 000	744 775
2022	Abel ballbinge kunstgress	78737	Gjerstad kommune	300 000	635 313
2022	Torbjørnshall flerbrukshall	73827	Gjerstad kommune	3 500 000	34 006 607
2021	Eikeland turstianlegg	77271	Gjerstad kommune	220 000	443 125
2021	Torbjørnshall flerbrukshall	73827	Gjerstad kommune	3 500 000	34 006 607
2020	Solem varmetue, garderobe og lager	75182	GJFF	504 000	1 510 911
2018	Lindtjenn Nærmiljøanlegg	63020	Lindtjenn velforening	34 000	67 125
2018	Lindtjenn sandvolleyballbane	72829	Lindtjenn velforening	33 000	64 675
2017	Vestølheia Skiarena - skiskytteranlegg, standplass og skytebane	17826	Gjerstad idrettslag	713 000	2 140 100
2016	Vestølheia Skiarena - lys- og rulleskiløype	70371	Gjerstad idrettslag	588 000	1 765 625
2016	Vestølheia Skiarena - lys- og rulleskiløype	70371	Gjerstad idrettslag	524 000	1 572 363

Tabellen ovenfor viser til 20 prioriterte anlegg som er bygd/realisert i perioden 2016-2024. Noen anlegg har fått tippemidler utbetalt over flere år, og står derfor oppført flere ganger i tabellen. Anleggssituasjonen i kommunen har med dette, blitt betydelig forbedret, og dette har også resultert både i flere og bedre tilbud, større aktivitet og oppslutning.

9.0 BESKRIVELSE AV NÅ-SITUASJONEN

I tråd med beskrivelsen i kapittel syv, synes den negative trenden med redusert fysisk aktivitet blant kommunens innbyggere å ha stoppet noe opp. Medlemstallet i foreningene som har en eller annen form for fysisk aktivitet på programmet, har jevnt over økt siden forrige planperiode. Det gjelder spesielt for barn og unge, men også andre aldersgrupper.

Ungdata-undersøkelsen som er gjengitt i kapittel syv, påpeker at vi hele tiden må ha trykk på fritidsaktiviteter for ungdom. Kommunen jobber med en egen strategi for å nå målsetningen om at alle 10-åringer skal være med på minst én fritidsaktivitet pr. uke ("Ung aktiv" og "Aktivt med").

9.1 Tilbud sport, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Tabell over lag/foreninger som tilbyr en form for idrett, eller fysisk aktivitet (pr.11.11.2024):

Forening	Aktivitet
Fiane ungdomslag	Dans og kurs i forskjellige danser (bla. linedance, folkedans og swing) for barn og voksne, diskotek for barn 1.-7.klasse en gang i måneden
Gjerstad Jeger og Fiskeforening	Friluftsliv – skyting, jakt og fiske. Egen ungdomsgruppe
Gjerstad Historielag	Trim – lokalhistoriske vandreturer i samarbeid med andre lag
Gjerstad Idrettslag	Ballidrett – barneidrettsgruppe, badminton, fribading, friidrett, fotball, håndball, klatring, langrenn, orientering, rulleski, skihopp, skiskyting, svømming, sirkeltrening, sykkel, terrengløp for ungdom, trimgruppe og volleyball
Gjerstad kick boxing klubb	Kampsport
Gjerstad Skytterlag	Skyting – DFS-skyting, leirdue, viltprøver, konkurranser
Gjerstad Travlag	Hestesport – travkjøring, stell av hest
Gjerstad Trialklubb	Motorsport for ungdom – terrengkjøring med motorsykler
Gjerstad 4H	Friluftsliv, jakt og fiske for barn og ungdom
Havrefjell Turlag	Friluftsliv – organiserte og uorganiserte turer, løypemerking. Friluftstrimmen, i samarbeid med Frisklivssentralen.
Barnas Turlag Havrefjell	Turlag for barn under Havrefjell turlag
Krokheia Ponni og Trav	Hestesport – travkjøring med ponni, stell av ponni
Styrk Sør: Gjerstad kraftsport	Treningssenter
Østre Agder Motorsport	Motorsport – terrengkjøring med 4-hjuldrevne kjøretøy

I tillegg har Stewart's fysioterapi & treningssenter blitt en svært aktiv, betydningsfull og allsidig aktør når det gjelder fysisk aktivitet både med trim og trening. Senteret tilbyr trening for alle nivåer, både individuell trening og gruppetimer, og det tilbys også personlig trening og veiledning. Senteret har per i dag mange treningspasienter og drøyt 40 ordinære medlemmer.

I Gjerstad kommune er det pr. dags dato fysioterapeut i 2,1 årsverk, fordelt på 3 fysioterapeuter. I tillegg har kommunen 1,35 årsverk kommunal fysioterapi.

I tillegg har kommunen en 100%-stilling som frisklivskoordinator på Frisklivssentralen. Frisklivssentralen har som mål å bidra til å fremme god fysisk og psykisk helse, og er et kommunalt helsetilbud for hele befolkningen, men spesielt for mennesker som står i fare for å utvikle eller har utviklet livsstilssykdommer. Du kan bli henvist av fastlege, annet helsepersonell og NAV, eller du kan ta kontakt med Frisklivssentralen selv. Frisklivskoordinator og kommunepsykolog i Gjerstad har tidligere hatt undervisning om hverdagsglede, og det kjøres friluftstrim hver uke. I tillegg har frisklivssentralen flere ukentlige tilbud, som tirsdags- og torsdagstrimmen mm, samt det kjøres temabaserte kurs med jevne mellomrom.

«Aktiv på dagtid» i Gjerstad, er et samarbeid mellom frisklisentralen i Gjerstad, NAV Øst i Agder og Agder Idrettskretsen, med idrettskretsen som ansvarlig for innholdet i tilbudet, og NAV som en viktig premisssgiver for å rekruttere deltakere, og som finansierer deltakeravgiften for de som er i kategori for det. Pr. nå har ikke NAV Øst i Agder lyktes i å rekruttere deltakere, men vi håper de kobler seg mer på fremover. Statistisk sett får 40-50 % av deltekserne i andre kommuner, tilknyttet andre NAV-kontor, dekket medlemsavgiften av NAV. Likevel har Gjerstad hatt drøye 50 unike brukere av «Aktiv på dagtid», men de er i en kategori som ikke dekkes av NAV, og da heller ikke rekruttert via dem, men via frisklisentralen.

I Gjerstad tilbys sirkeltrening, svømming og yoga, gjennom «Aktiv på dagtid». Men alle som benytter seg av tilbudet, kan delta på aktiviteter i nabokommunene også, hvor det tilbys andre aktiviteter. Tilbudet retter seg mot alle mellom 16-70 år som står helt, eller delvis utenfor arbeidsliv og skole.

9.2 Oversikt over eksisterende anlegg

Anleggsnavn	Eier	Anleggstype	Byggeår	Drifter
Hageroa badeplass (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Badeplass	1992	GJERSTAD KOMMUNE
Sandåkerhølen	GJERSTAD KOMMUNE	Badeplass	1990	
Egdalstea (Stea)	BANE NOR	Badeplass		STEA VEL
Espevika	PRIVAT	Badeplass	1995	VERKENSVEIEN VEL
Grytingtjenn badeplass	PRIVAT	Badeplass	1995	GRYTING VEL
Sunde badeplass	PRIVAT	Badeplass	1996	SUNDEBRU VEL
Kleivasstangen	PRIVAT	Badeplass		PRIVAT
Solemfetane badeplass	STATSKOG	Badeplass		GJERSTAD KOMMUNE/ STATSSKOG
Urdvann		Badeplass		
Abel skole – 2 stk. ballbinger (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Ballbinge	2010 2022	GJERSTAD KOMMUNE
Kirkebygda (tidligere Gjerstad skole) – ballbinge (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Ballbinge	2008	GJERSTAD KOMMUNE
Fiane idrettsanlegg (tidligere Fiane skole) – ballbinge (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Ballbinge	2005	GJERSTAD IDRETTSKOG
Glimmeråsen – miniballbinge (tippemidler)		Ballbinge	2023	
Fiane klubbhus/aktivitetshus Gymsal (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSKOG	Flerbrukslokale For idrett og kultur		GJERSTAD IDRETTSKOG
Abel klatrenett (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Flerbruksområde (ute)	2020	GJERSTAD KOMMUNE
Abel basket og rulleanlegg (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Flerbruksområde (ute)	2020	GJERSTAD KOMMUNE
Torbjørnshall (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Flerbrukshall	2019	GJERSTAD KOMMUNE

Klokkargården fotballbane (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Fotballbane gress	1955	GJERSTAD IDRETTSLAG
Fiane kunstgressbane (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Fotballbane kunstgress	2008	GJERSTAD IDRETTSLAG
Turkart Gjerstad kommune	FRILUFTSRÅDET SØR	Friluftsområde	2014	FRILUFTSRÅDET SØR
Garderobeanlegg Klokkargården	GJERSTAD KOMMUNE	Garderobeanlegg til fotballbane		GJERSTAD IDRETTSLAG
Trydal hoppanlegg-K19 (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Hoppbakke	2022	GJERSTAD IDRETTSLAG
Trydal hoppanlegg-K5 og K10 (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Hoppbakke	2022	GJERSTAD IDRETTSLAG
Motorsportanlegg Brokelandsheia - Klubbhus og servicebygg	GJERSTAD TRIALKLUBB	Idrettshus		GJERSTAD TRIALKLUBB
Musikkens hus	GJERSTAD KOMMUNE	Kulturarena	1968	
Vestølheia Skiarena - lagerbygg	GJERSTAD IDRETTSLAG	Lager- og garasjebygg	2022	GJERSTAD IDRETTSLAG
Vestølheia Skiarena - lys- og rulleskiløype (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Langrennsanlegg	2022	GJERSTAD IDRETTSLAG
Solemfetane leirduesti (tippemidler)	GJERSTAD JEGER- OG FISKERFORENING	Lerduebane (ute)	2024	GJFF
Solem varmetue, garderobe og lager (tippemidler)	GJERSTAD JEGER- OG FISKERFORENING	Lerduebane (ute)		GJFF
Abel ballflate naturgress (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Liten balløkke/-bane	2019	GJERSTAD KOMMUNE
Lindtjenn Nærmiljøanlegg (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Liten balløkke/-bane	2003	LINDTJENN VELFORENING
Klokkargården nærmiljøanlegg	GJERSTAD KOMMUNE	Liten balløkke/-bane	1997	GJERSTAD IDRETTSLAG
Mostad terrasse; ballbinge, basket og lekeapparater (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Nærmiljøanlegg	2022	GJERSTAD KOMMUNE
Abel ungdomsskole o-kart (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Nærmiljøkart	2012	GJERSTAD IDRETTSLAG
Abel skole – svømmehall (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Opplæringsbasseng (inne)	1971	GJERSTAD KOMMUNE
Ulltveit o-kart (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Orienteringskart	1990	GJERSTAD IDRETTSLAG
Drivheia-Eldstøheia o-kart (tippemidler 1997)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Orienteringskart	1979 1997	GJERSTAD IDRETTSLAG
Skorstøl-Gryting o-kart (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Orienteringskart	2009	GJERSTAD IDRETTSLAG
Klavfjell o-kart (tippemidler 1994)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Orienteringskart	1977 1994	GJERSTAD IDRETTSLAG

Solemfetane Riflebane 200m (tippemidler)	GJFF	Riflebane (ute)	2009	GJFF
Solemfetane Riflebane 100m (tippemidler)	GJFF	Riflebane (ute)	2006	GJFF
Solemfetane Lerduebane (tippemidler)	GJFF	Riflebane (ute)	2009	GJFF
Solemfetane Elgbane (tippemidler)	GJFF	Riflebane (ute)	2006	GJFF
Solemfetane Jaktfeltsti (tippemidler)	GJFF	Riflebane (ute)	2009	GJFF
Abel sandvolley og løpebane (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Sandvolleyballbane	2020	GJERSTAD KOMMUNE
Lindtjenn sandvolleyballbane	GJERSTAD KOMMUNE	Sandvolleyballbane	2018	LINDTJENN VELFORENING
Stea sandvolleyballbane	BANE NOR	Sandvolleyballbane	2021	STEA VEL
Vestøl sanitærbygg og varmestue (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Sanitærbygg	2024	GJERSTAD IDRETTSLAG
Fiane skole - Nærmiljøanlegg Skileik/Sykkelleik	GJERSTAD KOMMUNE	Skileikanlegg	2003	
Vestølleia Skiarena - skiskytteranlegg, standplass og skytebane (tippemidler)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Skiskytteranlegg	2022	GJERSTAD IDRETTSLAG
Motorsportanlegg Brokelandsheia - Depo og kjøreområde	GJERSTAD KOMMUNE	Trial/enduroløype		GJERSTAD TRIALKLUBB
Vestølmarka Turløyper	Vestøl vel	Tur-/skiløype	1999	Vestøl vel
Drivheia tur- og skiløype (ski-rundløype 10 km, tur-rundløype 6 km)	GJERSTAD IDRETTSLAG	Tur-/skiløype	2005 (ski) 2023	GJERSTAD IDRETTSLAG (ski)/ HAVREFJELL TURLAG
Gjerstadskaugen turløypenett	GJERSTAD KOMMUNE	Tur-/skiløype	1997	GJERSTAD KOMMUNE
Gjerstad-vegårshei løypa	GJERSTAD KOMMUNE	Tur-/skiløype	1994	
Dagsturhytta (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Turisthytte	2023	GJERSTAD KOMMUNE
Vestøl turkart	Vestøl vel	Turkart	1999	GJERSTAD IDRETTSLAG
Gjerstadskaugen turkart	GJERSTAD IDRETTSLAG	Turkart	1990	
Brokelandsheia tursti og gapahuk (spillemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Tursti	2020	GJERSTAD KOMMUNE
Eikeland turstianlegg (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Tursti	2021	GJERSTAD KOMMUNE
Holte vilt og fiskelag miljø og trivselsprosjekt	HOLTE VILT OG FISKEL.	Tursti	2012	HOLTE VILT OG FISKELAG BA

Vestøl turløyper (tippemidler)	VESTØL VEL	Tursti	1999	VESTØL VBEL
Statskog løypenett Solhomfjell/Risfjell (26 km) (tippemidler, 2009)	STATSKOG	Tursti	1993 2007 2009 2024	HAVREFJELL TURLAG
Statskog løypenett Havrefjell/Løytesdalsfjellet (11 km) (tippemidler)	STATSKOG/ PRIVAT	Tursti	1993	SANDTJØNNLIA VEL
DNT-løypa Havrefjell/Gautefall (23 km)	STATSKOG/ PRIVAT	Tursti	2006	HAVREFJELL TURLAG
Bispevegen (9 km)	STATSKOG/ PRIVAT	Tursti	2014 2024	HAVREFJELL TURLAG
Krigsminnestien (4 km)	STATSKOG/ PRIVAT	Tursti	2012	HAVREFJELL TURLAG
Marksettjenna – Markset- Krigsminnestien (3 km)	STATSKOG/ PRIVAT	Tursti	2012	HAVREFJELL TURLAG
Kleivvann – Jordhyta i Øygardslia-Sletteberg (4 km)	STATSKOG/ PRIVAT	Tursti	1997	HAVREFJELL TURLAG
Holmen Gård turløype	PRIVAT	Tursti	2008	PRIVAT
Egddalen/Kommunehuset – Regnfjella – Landsverk – Mesel	PRIVAT	Tursti	2000	PRIVAT/REGNFJELLA TURLAG
Solem – Oterstjenn – Markset	STATSKOG	Tursti	2015	GJFF
Kabrestea – Moskam/Skåli i Nissedal	STATSKOG	Tursti	2016	GJFF
Brokelandsheia/ Klavfjell turløypenett (21 km), inkl. en tilrettelagt rundløype på ca. 1 km. (spillemidler)	PRIVAT	Tursti	2005- 2007	PRIVAT
Abel aktivitetspark egenvektstrening (tippemidler)	GJERSTAD KOMMUNE	Utendørs treningsanlegg	2020	GJERSTAD KOMMUNE

De fleste anlegga er i god stand, med unntak av at noen av orienteringskarta er noe gamle. Tidligere brukte orienteringskart, som nå er gamle og helt utdaterte, er tatt ut av lista. Dette gjelder, Fiane skole nærmiljøkart, Mo o-kart, Brattland o-kart, Røysland o-kart og Åsland o-kart.

Dessuten er ballbingen ved tidligere Gjerstad skole i dårlig forfatning og må oppgraderes, samt at garderobeanlegget på Kolkkargården er mer eller mindre ubrukelig. Tilstanden på anleggene er bl.a. gjennomgått i forbindelse med vedlikehold av fagsystemet for spillemidler, samt lokal kunnskap.

Det vises for øvrig til turkart med guide for hele kommunen, ferdig i 2016, og fire nappakart som er laget for områdene Kleivvann-Vestøl, Gjerstad-Mesel, Sunde-Fossen og Brokelandsheia-Kalvfjellområdet.

Ifølge registreringer har kommunen ca. 124 km merka sommerløyper og 32 km merkede vinter-/skiløyper. 2,6 km av dem er lysløype, hvorav 1,6 km med opplyst og asfaltert rulleskitrasé, på Vestøl.

Gjerstad kommune har også anlegg av regional verdi:

- Solem skytebane
- Kleivvann-Drivheia – skiløyper
- Vestølheia skiarena – skiløyper, skiskytteranlegg, lysløype og rulleskitrasé
- Hoppanlegget på Holmen
- Gjerstad trialbane

De godt vedlikeholdte skiløypene ved Kleivvann, skiskytteranlegget og lysløypa på Vestøl, samt et godt utviklet stinett i Gjerstadskogane med sine merka stier og tilgang til jakt og fiske, blir benyttet av hele regionen, fra Vest-Agder til Telemark/Vestfold.

Det har også vært arrangert nasjonale konkurranser innen motorsport (trail) og jaktfeltskyting i Gjerstad.

9.3 Anlegg i nabokommunene

Vegårshei Ski- og Aktivitetssenter er et større skianlegg godkjent for konkurranser på landsnivå. Den store og den mellomstore hoppbakken kan dekke behovet i Østre Agder, og skiskytteranlegget synes å ha god kapasitet både for egen kommune og nabokommunene. Lysløypa er 5,5 km lang. Langrennsanlegget er av god kvalitet, og dekker behovet for de beste konkurranseutøverne, sammen med anlegget Gjerstad selv har.

I 2015 ble det vedtatt av eierne av skisenteret på Vegårshei at man ønsket å bygge ut VSA med bygg/anlegg hvor det er tilrettelagt for forskjellige aktiviteter. Man har blant annet utvidet alpinbakken med 50 dekar og etablert liten sommer/vinterbakke (K8) ved alpinbakken. Det som gjenstår å utføre på første delprosjekt er: buldresopp (klatring), skibånd til skileikområdet (bånd som trekker opp barna i bakken), mer snøkanoner, elektronisk billettsystem, "Vaskarplassen" badeplass m/diverse aktiviteter, oppgradering skiskytterarena, asfaltert rundløype 2 km, skøytebane og lagerbygg m/diverse klubbrom og aktivitetsrom.

Når finansieringen er i orden, er det planlagt ny alpinbakke på Molandssiden. I tillegg er planen å lage nye hoppbakker: 10, 20, 40 og 70 m bakker. Man vil også rehabilitere 90-meters-bakken (Molandsbakken).

Lysløypene på Søndeled og Kroken benyttes av skiløpere fra Gjerstad.

Tvedestrand, Vegårshei, Risør og Gjerstad har samarbeidslag for G16, G19 og A-lag herrer i fotball. Det er først i 2024 at Risør ble med i samarbeidet. De tre andre kommunene har samarbeidet i flere sesonger, med G16 og så G19. G19 kom bl.a. på 2.plass i 1.divisjon i 2024. Noe som viser at om en får til fruktbare samarbeid på tvers av kommunene innen idrett, så kan en få til mye. Samarbeidet gjør også at vi får nok spillere til å stille lag både for 19-åringer og A-lag, slik at spillerne kan holde på helt opp i voksen alder. I tillegg har en flere fotballanlegg å benytte til treninger og kamper gjennom hele året. Samarbeidet har dessverre gått litt trått i innspurten til 2025-sesongen, hvor flere spillere fra Gjerstad har sluttet. Gjerstad idrettslag vurderer hva de skal gjøre fremover.

I Risør kommune er det etablert beachvolleyball-anlegget på Kjempesteinsmyra, som en utvidelse av det som allerede er her fra før. Det er trykk på volleyballsatsingen i Risør, og det er åpent for spillere fra nabokommunene å delta. Her er etablert flere samarbeidslag på tvers av kommunegrensene, spesielt beachvolleyballag.

Risør har også store jiu jitsu- og seilermiljø, som er mulig for folk fra nabokommunene å melde seg inn i. Risør har også et aktivt teater-miljø, med eget ungdomsteater. Her kan ungdom i nabokommunene være med på auditions for opptak.

Både Tvedestrand og Risør har aktive dansemiljø, som er åpne også for nabokommunene. Man kan delta her som frittstående aktør, uten å gå via kulturskolen.

Golfanlegget på Nes Verk i Tvedestrand kommune har en viss betydning for Gjerstad. Her er flere lokale medlemmer.

Frisbeegolf er blitt en populær aktivitet. Ungdom i Gjerstad bruker banen både på Risøya (Tvedestrand kommune) og på Vegårshei.

Kulturskolen Øst i Agder er et kulturtilbud på tvers av flere kommuner, med Tvedestrand som vertskommune. De fleste av aktivitetene gjennomføres i egen kommune, men dans er en aktivitet som kun tilbys i Risør. Det er for øyeblikket kun én kulturskoleelev i Gjerstad som deltar på dans i Risør, gjennom kulturskolen.

10.0 ANALYSE AV AKTIVITET OG ANLEGG

10.1 Forhold som er avgjørende for aktivitetsbehov

Ved vurdering av behovet for anlegg for fysisk aktivitet og folkehelse, vil bl.a. følgende forhold være sentrale:

- Eksisterende aktivitet og anleggsdekning
- Ønske om utvidelse av eksisterende aktiviteter til nye brukergrupper
- Spesielle behov for ulike aldersgrupper (småbarn, ungdom, eldre)
- Spesielle behov i ulike ferdighetsgrupper (barn, mosjonister, mennesker med nedsatt funksjonsevne og toppidrettsutøvere)
- Ønsker og behov som er innrapportert fra idrettslag, idrettsrådet, skoler, velforeninger, friluftsansjasjoner, eller andre aktører
- Kulturelle tradisjoner
- Prognoser for befolkningsutviklingen og for utviklingen av interessen for ulike aktiviteter
- Prioriteringer i Fylkeskommunal sektorplan for idrettsanlegg
- Vekstområder/boligutbygging i kommunen
- Innvandrere/flyktninger

Barn og unge er den gruppen som kommunen først og fremst retter aktivitetstilbudet mot, men aldersgruppen fra 60 år og oppover, som etter hvert begynner å bli stor, er også viktig. Det er verdt å merke seg at en oppnår den største helsegevinsten ved å aktivisere de inaktive (Folkehelse rapporten, 2023). Et viktig moment i denne forbindelse er at det anlegges en «lav terskel» med hensyn til fremmøte, deltagelse, utstyr og ferdigheter. Her er frisklivssentralen og «Aktiv på dagtid» et godt tilskudd, samt lokale turgrupper som tirsdagsturene med historiske innslag, dameturene på mandager og enketurer.

10.2 Aktivitetstilbud

Inntrykket er at ønskene om å fange opp flest mulig i lokalbefolkningen med et hensiktsmessig spekter av lavterskeltilbud på den ene side og mer konkurranseforberedende trening på den andre siden, peker i positiv retning. Den bedrede anleggssituasjonen og utvidede tilbud i foreningenes regi, fyller nå i større grad befolkningens etterspørsel etter muligheter for å drive fysisk aktivitet i en eller annen form enn tidligere, men kommunen har fremdeles litt å gå på.

Selv om det er ønskelig med enda flere lavterskeltilbud, driver nå flere enn før fysisk aktivitet på ett eller annet nivå, i Gjerstad kommune.

10.3 Anleggsbehov og -tilbud

Som det fremgår foran, er anleggssituasjonen nå betydelig bedret. Torbjørnshall ble ferdigstilt i 2019, og blir benyttet av skole, lag, foreninger, barnehage, kommune og privatpersoner. Hallen med klatrevegg, har stor betydning særlig fordi den muliggjør nye idretts- og trimtilbud som ikke har eksistert i Gjerstad tidligere, og fanger dermed opp enda flere mennesker, særlig flyktningfamilier og barn og unge.

Erfaringer fra andre kommuner viser at en idrettshall til en viss grad, også bidrar til å aktivisere de inaktive.

Lavterskeltilbud i form av korte tilrettelagte turløyper nær boligområdene har blitt aktualisert ettersom nye boligområder har vokst frem på og ved Brokelandsheia. Den nye Dagsturhytta; Tjennimellom, er et flott tilskudd til lavterskeltilbudet i kommunen. Dette gjelder også frisklivssentralen, med sine tilbud.

Det vises for øvrig til turkart og nappekart, som gir en god oversikt over flere aktuelle og godt tilgjengelige turløyper. Nappekarta tenker vi å gjennomgå og evt. revidere ila. 2026.

10.3.1 Skianlegg

Eksisterende skianlegg på Kleivvann-Drivheia og Vestølheia dekker i dag stort sett behovet for allmennheten. Gjerstad Idrettslag har gjort en formidabelt god jobb med å få på plass ny lysløype med skiskytteranlegg på Vestøl. De har også akkurat ferdigstilt en liten varmistue med toalettanlegg (vinteren 2025). Investeringen har fått spillemidler og kommunal støtte (300 000 kr over driftsbudsjettet).

Hoppanlegget på Holmen er restaurert og nå tilrettelagt som både sommer- og vinteranlegg, med plastunderlag. Det er tre bakker; K5, K10 og K19.

Det merkede vinter-løypenettet i Gjerstadskogene og Ulltveitskogen har blitt mindre brukt de senere årene. Kravene til preparerte løyper har ført til at folk i det alt vesentlige, har foretrukket Kleivvann, Drivheia og Vestølløypene, som takket være snøsikkerhet og Gjerstad idrettslag, har utviklet seg til et regionalt skianlegg.

Løypene på Havrefjell kjøres opp med snøscooter og benyttes i størst grad av hyttefolk.

Det er 32 km merkede vinterløyper, 2,6 km av dem er lysløype, hvorav 1,6 km med opplyst og asfaltert rulleskitrasé

10.3.2 Baneanlegg

Klokkargården

Gressbanen har vært svært godt vedlikeholdt de senere årene, og har nå et gressdekke av god kvalitet. Grøften langs banen er delvis gjenfylt og representerer ikke lenger noe stort problem for avvikling av trening og kamper, men ved mye nedbør, hvor vannstanden i Gjerstadvannet øker, er banen og kioskanlegget i fare for oversvømmelse. Dette har skjedd et par ganger de siste årene. Garderobeforholdene er ikke gode. Her bør en vurdere sanering, og heller få på plass en/et enkel(t) varmistue/møte-/taktikkrom, med toalettfasiliteter. Ellers er det ønskelig med et fast høyttaleranlegg på banen.

TØ-banen på Fiane

Dette anlegget fikk kunstgress i 2008, men er dessverre ikke lenger i så god stand. Det krever mye innsats og valsing av kunstgressbanen, for å få bort ujevnheter og humper, etter vinteren. Banen fikk nytt granulat i 2016, bekostet av GIL, med kr 10 000,- i støtte fra kommunen. Totalt kostet dette 60 000 kr. Banen er likevel veldig hard, og skadeomfanget blant de yngre, er bekymringsfullt. Det bør vurderes en oppgradering av kunstgressbanen, med fokus på erstatning av plastholdig ifyll (omsetningsforbud er varslet i 2031) og mer svikt i underlaget.

I 2022 etablerte kommunen oppsamlere til granulatet, grunnet nye klima- og miljøkrav og nye retningslinjer. Samme år ble lysarmaturene rundt banen skiftet ut, slik at lysforholdene fikk en skikkelig standardheving.

Ballbinger

Ballbingene på Fiane (2005), ved tidligere Gjerstad skole (2008) og på Abel skole (2010 og 2022) har vært høyst velkomne og blir svært mye brukt både til organisert og uorganisert trening og lek. Ballbingen i øvre Gjerstad (Kirkebygda; v/tidligere Gjerstad skole) trenger imidlertid en grundig oppgradering, med både nytt dekke og nytt treverk/nytt rammeverk. Den er preget av tidens tann, men også mye bruk.

Det er de senere årene (2022 og 2023) blitt etablert to nye små ballbinger i Gjerstad, i forbindelse med utbygging av nye boligområder på henholdsvis Mostad boligområde og på Glimmeråsen.

Idrettslaget melder for øvrig om en oppblomstring av aktiviteter for jenter, spesielt i fotballmiljøet (4 rene jentelag).

10.3.3 Svømme-/badeanlegg

Svømmehallen på Abel skole

Svømmebassenget er på 10 x 12,5 meter og ble renoveret i 2009 i forbindelse med utbygging av ny Abel ungdomsskole. Garderobeanlegget ble renoveret samtidig. Anlegget er i aktiv bruk både av skole, barnehage og lokale lag og foreninger. Det leies også av Risør kommune for elever på Søndeled skole, og av Vegårshei kommune, til svømmeundervisning.

Badeplasser

Kommunen har medvirket til å utbedre utendørs badeplasser ved å sette i gang tiltak nevnt i flerbruksplanen for Gjerstadvassdraget. Disse plassene har bare i begrenset grad vært brukt. I tillegg er det etablert en egen badeplass i nærmiljøanlegget på Fiane og en ved Solemfetane. Det er dessuten en mye brukt badeplass på Kleivasstangen.

Våren 2009 sikret kommunen den populære Sandåkerhølen. Det er satt opp skilt og redningsbøyer for å ivareta sikkerheten. Ettersyn og vedlikehold av badeplassene er viktig.

Stea vel har oppgradert badeplassen Egdstea i Gjerstadvassdraget, med tillatelse fra Bane NOR som eier området. Samme velforening drifter og vedlikeholder området, med litt støtte fra kommunen. Det er også etablert en beachvolleyballbane på Stea. Badeplassen er blitt svært populær, spesielt blant småbarnsfamilier.

10.3.4 Kart

I 2016 ble det ferdigstilt et turkart for hele kommunen. Her har det vært en omfattende prosess med inkludering av lokale krefter, administrasjonen i kommunen samt et godt samarbeid med Friluftsrådet Sør som utarbeidet kartet. Friluftsrådet mottok spillemidler for jobben.

Gjerstad Idrettslag har gjennom mange år laget flere orienteringskart. De eldste er gått ut pga. at kravene til kvalitet er skjerpet og at nye veier, bebyggelse, hogstflater og andre inngrep har endret kartbildet. Likevel er kommunen tilfredsstillende forsynt med kart som tjener orienteringssporten, jakt og friluftsinnteressene. Fem orienteringskart, turkart og fiskekart er utarbeidet av kommunen i samarbeid med organisasjoner. Det ble utarbeidet opplæringskart ved alle tre skolene i 1999.

GIL skal i 2027 være med å arrangere Sørlandsgaloppen i orientering. Det er i den forbindelse planer om å oppgradere orienteringskartet for Drivheia/Vestølheia.

I 2008 ble det, som et samarbeid mellom Gjerstad, Nissedal og Drangedal kommuner, utarbeidet et større tur- og friluftskart over Havrefjell/Gautefallområdet der det to år tidligere ble åpnet en ny rødmerket DNT-sti.

Kommunen har 5 gode orienteringskart, fordelt på områdene Skorstøl-Gryting o-kart (10 200 daa), Klavfjell o-kart (11 800 daa), Abel ungdomsskole/Holte/Åsen o-kart (2000 daa), Ulltveit o-kart (15 300), og Drivheia-Eldstøheia o-kart (14 756 daa). Orienteringskarta strekker seg over totalt 54 056 daa, med ca. 54 daa sti.

10.3.5 Nærmiljøanlegg

Et nærmiljøanlegg er et aktivitetsområde for barn og voksne. Et slikt anlegg trenger ikke å oppfylle de krav konkurranseidrettene setter til kvalitet og mål.

Det har etter hvert blitt en del nærmiljøanlegg i kommunen. Lekeplasser defineres bl.a. som nærmiljøanlegg. Spesielt har skolene dratt fordel av nærmiljøtilskuddet, og gjennom det fått bedre lekeområder som også dekker behovet for barn som bor i skolens nærmiljø. I forbindelse med ny 1-10 skole på Abel, har den gamle fotballbanen blitt drenert og satt i forsvarlig stand. I tillegg er det oppført nærmiljøanlegg med flere lekfunksjoner.

Det er ønskelig å få utarbeidet en handlingsplan for utvikling av både barnehagens og skolens uteområder, som er med på å bygge opp under rammeplan for barnehage og læreplanen for grunnskole.

De fleste nærmiljøanleggene i kommunen er godt plassert og lett tilgjengelige.

Det må planlegges nye lekeplasser i nye boligkonsentrasjoner. Dette har hatt fokus i planlegging og utbygging av nye boligområder de siste årene.

Det er vedtatt politisk å lage en frisbeegolfbane, fortrinnsvis en 18 hulls bane. Det jobbes med å finne en egnet plassering.

Det jobbes også med å få etablert et utendørs treningsanlegg, noe ala det som kalles en «Tuftepark», i tilknytning til frivilligsentralen og planlegging av nye boformer på Brokelandsheia.

10.3.6 Skyteanlegg

Solem skytebane ble regulert og bygget i regi av Gjerstad JFF og Gjerstad Skyttarlag i perioden fra 2003 fram til offentlig godkjenning i 2011. Det var offisiell åpning våren 2012. Seinere har Gjerstad JFF iht. godkjenning kjøpt ut Gjerstad Skyttarlag.

Nye utbygginger ble gjort i 2020 og 2024. Til sammen er det benyttet 4,7 MNOK i spillemidler samt noen kommunale midler. Mye av lagenes egenkapital er gått med her sammen med utallige dugnadstimer og gaver. Anlegget har en verdi på ca. 15 MNOK.

Gjerstad JFF leier grunn av Statskog SF, ca. 300 dekar og 40 års avtale tilrettelagt for skyteformål. Avtalen og samarbeidet med grunneier og naboer fungerer godt. Det er tilrettelagt med strømaggregat, flombelysning, varmistuer og dermed helårsbruk. Årlig arrangeres det ukentlige treningsskytinger, flere skytestevner med inntil 200 deltagere, storviltprøver og årlige pliktskudd for ca. 300 jegere. Det skytes ca. 50.000 skudd her hvert år.

Skytebanen er et moderne flerbruksanlegg med anlegg for jakt- og konkurranseskyting samt arena for andre arrangementer særlig for ungdom.

Her er flere typer skyting og skytebaner samlokalisert slik:

- 100 m bane med 16 overbygde skiver, skiver til storviltprøven, flombelysning og el. anvisning. Innskytingsbenk. Belyst og oppvarmet standplassoverbygg. Sekretariat.
- 100 m løpende elgbane med maskinhus. Belyst og oppvarmet standplassoverbygg. Operatørrom.
- 200 m bane tilrettelagt for 12 skiver .
- Jaktfeltbaner langt hold, kort hold og juniorbane.
- Haglebane 1 med utkasterhus i 5 tårnbygg.
- Haglebane 2 med nedfelt utkasterhus.
- Haglebane 3 med flombelysning og nedfelt utkasterhus. Akustikkanlegg. Belyst og oppvarmet standplassoverbygg, varmistue og garderobe.
- Leirduesti med 10 utkasterhus og standplasser.

Skytebanene er i bruk året rundt både til trening og skytestevner. Det er ikke klubbhus, men rom for sekretariat med god kapasitet samt ny varmistue, garderobe og lager med publikumsarena og kioskområde.

Det er et mål på lenger sikt å få bygget et klubbhus samt utvidelse/nye anlegg for hageskyting. Anlegget driftes med strøm fra aggregat, med håp om framtidig strømtilførsel, eventuelt solcelleanlegg i kombinasjon med aggregat.

Det er etablert samarbeid om å benytte Solem skytebane med Risør JFF, Tryta og NJFF i Fylket. Arrangementer på Solem skytebane og Gjerstad JFF sine arrangementer legges fortløpende ut på foreningens nettside i aktivitetskalenderen.

10.3.7 Anlegg for motorsport

Motoranlegg krever store arealer som bør ligge i god avstand fra bebyggelsen. Gjerstad har en svært aktiv trialklubb med mange medlemmer blant barn og ungdom. I 2016 ble det utarbeidet en ny avtale mellom Gjerstad kommune som eier og Gjerstad Trialklubb og Arendal Offroadklubb (nå Østre Agder Motorsport) som brukere. Anlegget er fremdeles på Brokelandsheia, men på nye arealer. Avtalen gjelder i utgangspunktet for 2 år av gangen og gir kommunen rett til mindre områdejusteringer i leieperioden ved behov. Kommunen holder grunn, men brukerne har diverse plikter som framgår i avtalen. Videre må påkostninger/utbedringer gjøres av brukerne selv.

10.3.8 Anlegg for sykkel sport

Gjerstad kommune har ingen spesialanlegg for sykkel sport, men veinettet gjennom kommunen er likevel godt egnet for slik trening. Gjerstad Idrettslag har i sin høringsuttalelse ytret et ønske om økt tilrettelegging, slik at flere kan sykle/gå trygt til skolen og på fritiden. Det bør etableres gang-/sykkelvei fra Brokelandsheia til Abels kole og fra Gjerstad jernbanestasjon til Abel skole.

I senere tid er det tilrettelagt sykkelsti mellom Hundsvann og Vestøl, ca. 1,3 km, men med tanke på den økende interessen en har registrert for sykkelport i kommunen de siste årene, bør det i planperioden også vurderes etablering av egne sykkelruter i terrenget.

10.3.9 Anlegg for friluftsliv

Store deler av Gjerstad kommune er i kommuneplanen definert som landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF). I disse områdene er det etablert, ryddet og merket turstier på kryss og tvers, både for sommer- og vinterbruk. Det er laget egne turkart for flere av disse stiene. Områdene hvor Statskog er grunneier er mye brukt som tur- og friluftsområde, og kommunen har avtale med Havrefjell turlag om merking og vedlikehold av stinettet der. For øvrig er det mange organisasjoner og privatpersoner som er engasjert i vedlikehold av løypene i bygda.

Kommunen har påtatt seg en koordinatorrolle som innebærer at det årlig tas kontakt med lokale stimenn som har ansvar for vedlikehold av «sine» stier. I samarbeid med områdekontakter, skal det sørges for at merkede turstier har stimenn med vedlikeholdsansvar. Områdekontaktene er Jostein Vestøl for øvre bygda, Ole Jakob Bråten for Havrefjell Turlag og Statskog sine eiendommer samt Helge Wroldsen for ytrebygda.

God tilgang til løypene krever skilting fra bilveg, parkeringsplass, karttavler, skilting ved startpunkt, stikryss og ved attraksjoner og kulturminner. Det er viktig at løypene ryddes godt i gangbredde og merkes skånsomt, men tydelig i begge retninger. De fleste løypene blir i dag merket etter standard fra DNTs-merkehåndbok og i henhold til eventuelle vernebestemmelser. Det er et mål om at rydding og vedlikehold utføres årlig, hver vår. Det er spesielt viktig å holde høy standard på løypene som er med på turkartet fra Friluftsrådet Sør.

Rehabiliteringen av tårnet på Solhomfjell i 2008, har betydd mye for utfarten dit de senere årene.

Når det gjelder turstinettet i ytrebygda og spesielt langs vassdraget mot Søndeled, bør det i planperioden foretas en fullstendig rehabilitering og nymerking.

Brokelandsheia med omkringliggende arealer (hele gnr. 3, inkludert kulturlandskapet ut mot hovedvassdraget), er mye brukt til friluftsliv. Deler av området er også viktig med tanke på utvikling av kommunesenteret på Brokelandsheia, med nødvendig infrastruktur for utbyggingsområdene. Dette må ses i sammenheng, både i planer og i byggesaker, slik at friluftslivet med sine ferdselsårer ivaretas på en god måte, og at utbygging ikke skaper barrierer i stinettet. I det videre arbeidet med oppjustering av stinettet på Brokelandsheia, bør det legges opp til å få på plass nye grunneieravtaler, der det lar seg gjøre, og oppgradere med standard merking av sti.

Kommunen bruker i dag aktivt sitt medlemskap i Friluftsrådet Sør, ved at tilbudene derifra tas i bruk for å få folk ut på tur. Gjerstad har fått både GPS sporlogg på løypemaskin og telleapparat, fra Friluftsrådet Sør. Telleapparatene har dessverre sluttet å fungere, men det jobbes fra Friluftsrådet Sør sin side, å få opp nye tellere, med ny og forbedret teknologi. Sporloggene gir i sann tid info om oppkjørte løyper. Klikker en på traséen kommer lengder opp.

Både Havrefjell turlag og Gjerstad idrettslag har gode nettsider og dyktige folk, og er aktive til å informere om våre naturkvaliteter. Hvert år arrangerer de flere tiltak for familier, barn og unge.

Det er foretatt en kartlegging og verdsetting av viktige friluftsområder i kommunen. Det er kommet opp at det som er lagt inn i databasene, kanskje omfatter litt flere områder enn de

aller viktigste. Kommunen vil med bistand fra fylkeskommunen, se på dette og gjøre en jobb for å rette opp de nasjonale basene, slik at disse blir riktige.

Det er også utarbeidet en [sti- og løypeplan](#) for Gjerstad kommune, i samarbeid med Friluftsrådet Sør, i 2023 (vedtatt i kommunestyret 19.06.2023, skasnr. 20/350).

Havrefjell turlag har ryddet og merket en ny sommerturløype på Divheia, som åpnet sommersesongen 2023. Det er totalt 124 km merkede sommerturløyper i kommunen.

Følgende tiltak prioriteres/vurderes:

- Rehabilitering, vedlikehold og videreutvikling av turstinettet – et arbeid som gjøres gjennom stimannordningen
- Opprusting av løypenetta vil kreve en del nye karttavler, skilt, skiltstolper, gangbaner, bruer etc.
- Kikkert og kart på toppen av tårnet på Solhomfjell
- Nyutgivelser av tur- og friluftslivskart
- Opprettholde medlemskap i Friluftsrådet Sør
- Fokus på hvilke områder man bygger ut, samt sikre at alle grender og befolkningssentre i bygda har turløyper i nærområdet
- I samarbeid med lokale lag og foreninger, legge opp til en fellestur på vinteren og en på sommeren
- Aktivt bruke kommunens nettside og informasjonskanaler for å informere om løypenett og turarrangementer
- Sette fokus på utedager for barnehage og skole, samt generelt fokus på fysisk fostring i hele grunnskolen
- Tiltak som stimulerer til å få egne ansatte ut på tur eller drive annen fysisk aktivitet, eksempelvis prosjektet dytt.no

10.3.10 Isanlegg

Det synes ikke aktuelt å bygge ut innendørs eller utendørs kunstisanlegg i overskuelig framtid. Derimot kan naturisflater fryses på nærmiljøanleggene når vær og føreforhold tilsier det. Derfor bør en ta sikte på å ha vanntilførsel til aktuelle lekeflater og muligheter til å kunne avgrense områder der vann kan sprøytes på. Dette er blant annet etterspurt ved Abel skole, og tilknytning til Aktivitetshuset i Kirkebygda.

10.3.11 Idrettshall

Torbjørnshall ble ferdigstilt i 2019. Hallen brukes i dag av idrettslaget, kommunen, og andre arrangører. "Gjerstad live" ble arrangert høsten 2021, noe som var en stor test for allsidigheten til hallen. Arrangementet viste at også andre store arrangement, enn idrettsarrangement, lar seg gjennomføre i flerbrukshallen.

11.0 HANDLINGSPLAN FOR ANLEGG OG ANNEN VIRKSOMHET

Denne delen av planen, skal oppdateres i oktober/november hvert år.

11.1 Prioritering av anlegg

Anlegg omsøkt/tildelt spillemidler:

Anlegg	Ansvarlig	Samlet kostnad	Årlige komm.	Anleggs-	Komm.	Spille- midler	Dugnad/ Arbeid
			Drifts- kostnad	Start	Investe- rings- andel	Omsøkt	Egen-andel
Vestølheia skiarena - Sanitæranlegg og varmetue	Gjerstad Idrettslag	1 736 208	0	2024	0	579 000	1 157 208

Prioriterte anlegg 2025/2026 (som kan/skal søkes om tippemidler til):

Anleggstype	Anslått kostnad	Prosjekteier	Drift- og vedlikeholds-ansvarlig	Sted/lokalisering (stedsnavn og gnr/bnr)
Utedo og sti/adkomst til Dagstruhytta; Tjennimellom (Søkt tippemidler)	kr 625 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune	Ved Grytingstjenna, gnr/bnr 5/67
Ombygging til aktivitetshus m/seremonirom	kr 800 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune	Kirkebygda, gnr/bnr 11/102
Oppgradering ballbinge/multi-sportbinge	kr 860 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune	Kirkebygda v/gamle Gjerstad skole, gnr/bnr 11/104
Gjøre Abelstien mer tilgjengelig, og legge inn aktivitets-elementer, benker mm.	kr 1 100 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune	Kirkebygda
Frisbeegolfbane	kr 400 000	Gjerstad kommune	Gjerstad idrettslag?	Uavklart
Nytt orienterings-kart	kr 370 000	Gjerstad idrettslag	Gjerstad idrettslag	Vestølheia

11.2 Konkrete anleggsbehov fremover

Anlegg som ønskes utbygd/etablert de kommende seks årene (2026-2032):

Anleggstype	Anslått kostnad	Prosjekt-eier	Drift- og vedlikeholds-ansvarlig	Oppstart (årstall)	Sted/lokalisering (stedsnavn og gnr/bnr)
Nærmiljø-anlegg/aktivetetspark	kr 600 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune/ Aktivitets-	2026	Kirkebygda, i tilknytning til Aktivitetshuset, gnr/bnr 11/102

			husets venner		
«Tuftepark»/ utendørs treningsanlegg	kr 800 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune	2026/ 2027	Brokelandsheia
Utescene m/amfi, uu-tilpasset adkomst	kr 1 500 000	Gjerstad kommune	Gjerstad kommune	2026/ 2027	Kirkebygda, i tilknytning til Aktivitetshuset, gnr/bnr 11/102
Oppgradering og utvidelse av TØ-banen	kr 4 000 000	Gjerstad kommune	Gjerstad idrettslag	2027	Fiane, i tilknytning til GIL sitt klubbhus, gnr/bnr 1/152
Møterom og toalettfasiliteter m/høytaleranlegg	kr 1 900 000	Gjerstad kommune	Gjerstad idrettslag	2027	Klokkargården, gnr/bnr 11/110

Gjerstad idrettslag vil lage nytt orienteringskart ifm. Sørlandsgaloppen som skal gjennomføres på Vetølheia i Gjerstad i 2027. Størrelsen på kartet er ikke fastsatt, men en lander trolig på det mest omfattende kartet. Det er snakk om en pris på 150 000-200 000 kr (5,5 km² vs. 7,5 km²).

Gjerstad Idrettslag har signalisert at kunstgressbanen på Fiane (TØ-banen) ønskes oppgradert. Kvaliteten er langt ifra god. Banen er hard, noe som går utover skadeomfanget på lokale spillere som har sine faste treninger der. Gjerstad Idrettslag har et ønske om at banedekke byttes innen 2027, med et dekke som gir bedre svikt og som er miljøvennlig. Det er også ønskelig at banen utvides noen meter både i bredde- og lengderetning, slik at banen blir konkurransedyktig for A-lagsspill. I forbindelse med oppgradering av banen, må en vurdere å løfte den noe, pga. for dårlig drenering, slik det er nå, og grunnarbeidet må være så godt at banen ikke preges av telehiv hvert år.

Garderobeanlegget på Klokkargården bør saneres. Her bør det heller settes opp et lite anlegg for spillermøter; et møterom og toalettfasiliteter. Det er også ønskelig med et fast høytaleranlegg på banen.

Gjerstad JFF signalisert at det kan komme flere investeringsbehov, som kan utløse søknader om spillemidler de nærmeste årene, uten at det er signalisert noe konkret.

I tillegg kan andre tur- og skiløyper utløse investeringsbehov og spillemiddelsøknader. Kommunen ønsker å lage en prioriteringsliste, så langt det lar seg gjøre, sammen med aktuelle lag og foreninger.

11.3 Aktivitetsskapende tilbud 2025

2025 er friluftslivets år. Målet er å skape begeistring og senke terskelen for alle. Det er 10 år siden forrige gang friluftslivet ble markert på denne måten. Alle kommunene i fylket er invitert til felles innsats for å markere friluftslivet på en god måte. Agder fylkeskommune har erklært at de skal være en Friluftslivets år 2025-fylkeskommune, og Gjerstad kommunestyre har vedtatt at vi skal være en Friluftslivets år 2025-kommune.

Det er satt av 2 millioner kroner til gjennomføring av Friluftslivets år. Som følge av dette har hver kommune, i samarbeid med friluftsrådene og frivilligheten, fått tilbud om 30 000 kr (10 000 kr pr. arrangement), til gjennomføring av tre friluftslivsaktiviteter i løpet av året.

Friluftsrådet Sør har allerede søkt på vegne av Gjerstad kommune. Pga. søknadsfristen måtte dette gjøres i desember 2024.

Første arrangement, åpningsarrangementet, er ble lagt opp til å gjennomføres felles for alle kommuner i Norge. Arrangementet ble kalt «Hele Norge bålet», og ble gjennomført 18.januar. Det er opp til kommunen og lag/foreninger hvilke andre to arrangementer man ønsker å arrangere ila. 2025. Dette må planlegges i fellesskap.

Generasjonslekene ble arrangert første gang i 2024, i Gjerstad, Dette er et arrangement med aktiviteter som bidrar til mangfold og inkludering på tvers av generasjoner, der frivilligheten i samarbeid med kommunen står i sentrum. Dette ble et veldig positivt arrangement, som aktiviserte ca. 100 mennesker i forskjellige aldre, mye takket være de frivillige lag og foreninger som var med og bistod. Dette er ønsket gjennomført også i 2025, men det krever mye forarbeid og rigg.

12.0 DRIFTS- OG VEDLIKEHOLDSMODELL

12.1 Dagens modell

Flere av de store kommunale anleggene driftes og vedlikeholdes i et samarbeid mellom kommunen og Gjerstad idrettslag. Idrettslaget står for praktiske drift og vedlikehold og mottar årlige tilskudd fra kommunen for dette, basert på en samarbeidsavtale som revideres hvert år i november, om det er endring av hvilke anlegg som inngår i avtalen, eller om tilskuddssummen skal økes. Denne arbeidsfordelingen har fungert tilfredsstillende i alle år. Anleggene som ikke eies av kommunen, driftes av eierne selv.

De årlige kulturmidlene, går til ren drift av selve laget/foreningen.

12.2 Ny avtale

Fiane lysløype er tatt ut av den nye drift- og vedlikeholdsavtalen, da lysmastene her er fjernet pga. alder/fare. Ny lysløype er etablert på Vestøl. Tilskuddet i den nye avtalen er satt til 200 000 kr.

Ved neste rullering av avtalen mellom Gjerstad kommune og Gjerstad Idrettslag, vedrørende vedlikehold og drift av kommunens idrettsanlegg, så ønsker kommunen å få til et samarbeid rundt ny frisbeegolfbane, når den er ferdig utbygd.